

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ

'Αριθ.Χειρ. 3033/1966

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Ο Σ   Χ Ρ .   Κ Ο Λ Ι Ο Σ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΠΑΠΑΔΑΤΩΝ-ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Η   Σ Τ Λ Λ Ο Γ Η
Π Ε Ρ Ι Φ Ε Ρ Ε Ι Α Σ   Π Α Π Α Δ Α Τ Ω Ν
Π Ρ Ε Β Ε Ζ Η Σ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐσματα, νανουρίσματα καὶ ταχταρίσματα, θρύλοι, εἰδήσεις περὶ οἰκίας, παιδιοῦ, τελευτῆ, μαγικῶν καὶ δεισιδαιμόνων συνηθειῶν, μαντινῆς, μετεωρολογίας καὶ λαϊκῆς λατρείας.

Π Ρ Ε Β Ε Ζ Α

1966

Σημ. Ἐγένετο ἀπάντησις διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. ΑΑ 782/6.12.66

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

**ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ, ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΖΩΗΣ, ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΡΟΥ, στους 12 ΜΗΝΕΣ ΤΟΥ
ΧΡΟΝΟΥ.-**

1.- Όνομασία μηνῶν

1/Γενάρης.-

/Γενάρης/. Λέγεται ἔτσι γιατί- λένε- γεννοβολᾶνε στά ὄρεινά χ'ριά/ ἐπειδὴ καί τό δικό μας Χωριό εἶναι ὄρεινο/ τά ζῶα καί κυρίως τά γίδια.-

Ἀπό τήν θέσιν του εἰς τίς ἐποχές λέγεται “μεσοχειμόνος”, ἀπό τῆς κλιματολογικῆς καταστάσεως λέγεται “κρυαρότης”.-

Παροιμία σχετική μέ τό φαγητό εἶναι :”κόττα,πίττα τό Γενάρη,κάκκοτας τόν Ἄλωνάρη”.-

2/Φλεβάρης ἢ Κουτσοβλέβαρος.-

Εἶναι κουτσός, γιατί ἔκανε τό χατήρι τοῦ Μάρτη, πού ἤθελε νά ἐκδικηθῆ τή γριά καί τοῦδωσε μιά μέρα.

Ἐκτός τούτου-λένε-πῶς τόν γέλασε ὁ Μάρτης καί τοῦ πῆρε τή σειρά.Γι ’ αὐτά ὁμως μετενόησε ὁ Φλεβάρης καί σάν παραπονιάρης πού εἶναι, τό πῆρε κατάκαρδα καί συνεχῶς κλαίει.Οἱ βροχές –λένε- πού ρίχνει εἶναι τά δάκρυά του.-

3/Μάρτης ἢ Γδάρτης ἢ Παλουκοκάφτης ἢ Κλαψομάρτης

Λέγεται ἔτσι γιατί περνάει ἀκατάστατος καί γεμάτος γινάτια.Κάνει κρύα καί βροχές,ἀδειάζει τ’ ἀμπάρια τῆς σοδειᾶς καί τίς θυμωνιές τῶν ξύλων.-

Παροιμία σχετική μέ τό κρύο εἶναι:”Φύλα ξύλα γιά τό Μάρτη νά μὴν κάψης τά παλούκια”.-Ἄλλη παροιμία πού λέγεται εἶναι “Μάρτης γδάρτης καί κακός παλουκοκάφτης”.-

Παροιμία, όταν γίνεται γάμος τό Μάρτη καί τά βουνά είναι άσπρισμένα μέ χιόνια, έτσι ν' άσπρίσουν τά μαλλιά τής νύφης καί του γαμπρου άπ' τά χιόνια.-
Συμβουλές :Τό Μάρτη στόν ήλιο δέν πρέπει νά κοιμηθής γιατί άρρωσταίνεις.-
Τήν πρώτη Μάρτη όλα τά παιδιά καί τά κορίτσια φοροϋν Μάρτη/είναι δύο κλωστές διαφορετικοϋ χρώματος, προτιμοϋν άσπρο κόκκινο καί τό δένουν στό χέρι μέχρι τέλους τοϋ μηνός /, γιά νά μή μαυρίσουν.-

4/Άπρίλης ή λαμπριάτης, έπειδή πέφτει συνήθως τόν μήνα αυτόν ή Λαμπρή. Οί καπνοτρόφοι τόν λένε καί 'Α'ι' Γιώργη. από τήν γιορτή τοϋ Αγίου Γεωργίου.

Έπειδή ο' Άπρίλης είναι καί μήνας πού άνθίζουν τά λουλούδια-λένε-ο' Άπρίλης μέ τά λουλούδια καί ο' Μάης μέ τά ρόδα.

Παροιμία πού λέγεται έν σχέσει μέ τή βροχή “αν βρέξη ο' Μάρτης δύο νερά κι ' ο' Άπρίλης άλλο ένα, χαρά σ' εκείνο τό ζευγαΐ πῶχει πολλά σπαρμένα”.-

Τήν 23ην τοϋ μηνός, έορτήν 'Αγίου Γεωργίου, ανάβουν φωτιές καί χορεύουν καί τραγουδοϋν γύρω από τίς φωτιές καί λέγουν “έξω ψύλλοι κοριοί καί μεγάλοι ποντικοί”.-

Σημ. έδόθη δελτίον διά τοϋ Άτλαντα.

5/Μάης :Λέγεται έτσι γιατί μέ τίς όμορφίες του μαγεύει όλα τά πλάσματα τής γής.-

Έπειδή τό χωριό μου έχει πολλά κεράσια τόν λένε καί "Κερασιάρη”.

6/Θεριστής/Ιούνιος/. Τόν έκτον μήνα τόν όνόμασαν Θεριστή ή δρεπανα, έπειδή θερίζουν τά σιτηρά μέ τά δρεπάνια.-

7/ Άλωνάρης/Ίούλιος/. Τόν λένε άλωνάρι έπειδή άλωνίζουν τά σιτηρά. Τόν λένε καί φουσκόμενα, διότι άρχίζουν καί ώριμάζουν τά σύκα. Έχει καί άλλη όνομασία “Αΐΐλιᾶς”.-

8/Αϋγουστος. Λέγεται “Συκολόγος”, διότι γίνεται ή συγκομιδή τῶν σύκων. Επίσης “Διπλοχέστης” από τά πολλά φρούτα πού τρώνε.-
Έπειδή είναι μήνας προσοδοφόρος, λένε καί τήν έξῆς παροιμία: “Αϋγουστε καλέ μου μήνα, νά ’ σουν δυό φορές τό χρόνο”. Καί άλλη παροιμία” Νά ’ σαι καλά τόν Αϋγουστο πού ’ ναι παχειές οί μυϊγες”. Ο Αϋγουστος λέγεται καί “Δριμάρης ή ήμερομίνια”.-

9/Τρυγητής/Σεπτέμβριος/ από τόν τρύγο τῶν σταφυλιῶν.-

10/Αΐΐταξιάρχης/Νοέμβριος/ή Χαμένος. Πῆρε τό όνομα από τήν έορτή τῶν Ταξιαρχῶν, Μιχαήλ καί Γαβριήλ, αλλά καί τό όνομα χαμένος, έπειδή τοῦ μικραίνουν οί ήμέρες του.-

2.- Όνομασία 24ώρου

Γιόμα, γιοματάκι, κουλατσίο, πουρνό, κοντοδείλινο, δειλινό, μιά ούργιά ο
ήλιος, βραδάκι, μεσάνυχτα ή πρώτα κοκκόρια, δεύτερα κοκκόρια, τρίτα κοκκόρια ή
Σαμπούτσικα.-

3/Φάσεις τῆς Σελήνης

Πιάση φεγγαριοῦ-γιόμιση-χάση φεγγαριοῦ.

Στήν πιάση καί στή χάση τοῦ φεγγαριοῦ δέν κόβουν ξύλα γιατί σέπονται ἢ τά τρώει ἢ μυῖγα, δέν φυτεύουν λαχανικά γιατί δέν προκόβουν, δέν μπολιάζουν γιατί δέν πιάνουν τά μάτια, δέν πλένουν ροῦχα γιατί τά παίρνει ἢ κακιά ὥρα.-

4/ Ξεμα στό διάστημα τοῦ χρόνου

Τήν παραμονή τοῦ Ἁγίου Βασιλείου:

Τό βράδυ καί μετά τό φαγητό κόβουν φύλλα ἀπό δάφνη, κέδρο καί τά ρίχνουν στό φωτιά. Ὀνοματίζουν γιά κάθε φύλλο ἢ κλωνάρι ἀπό κέδρο πού ρίχνουν στό φωτιά ἕνα πρόσωπο τοῦ σπιτιοῦ ἢ καί ζῶου ἀκόμη. Π.χ. αὐτό τό ρίχνω γιά τό Γιώργο πού βρίσκεται στά ξένα ἢ γιά τόν πατέρα, τή Μάνα κ.λ.π. Ἄν τό φύλλο καῖ, αὐτό τό πρόσωπο ἢ τό ζῶο ὁ χρόνος δέν θά τό βρῆ. Ἄν ὅμως τό φύλλο πεταχτῆ ἢ παρτσαλίση/πετάξη σπίδες/, τότε αὐτό το πρόσωπο ἢ τό ζῶο θά βγάλη πέρα τή χρονιά, δηλαδή θά τό βρῆ ὁ χρόνος.-

Τό πρωΐ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, μόλις σηκωθοῦν ἀπό τόν ὕπνο, ἐπιδιώκουν νά ἰδοῦν μικρό παιδί. Ὅσοι θά τό ἐπιτύχουν αὐτό, ὁ καινούργιος χρόνος θά τούς πάη καλά. Ἀλλοίμονο σ' ὅσους θά ἰδοῦν Παπᾶ, ἀρρωστίαρηδες, γέρους γρηές. Γι' αὐτούς ὁ καινούργιος χρόνος δέν θά τούς πάη καθόλου καλά, ὀλόκληρη ἢ χρονιά θά πάη τύφλα κι' ἀνάποδη.-

Ἐπίσης τοῦ Ἁγίου Βασιλείου φτιάχνουν κουλούρια μέ μέλι καί ζυμάρι. Ὅποιος ἔχει ζῶα, κρεμάει ἕνα κουλοῦρι στό εἰκόνημα γιά βοήθεια καί ἕνα πίσω ἀπό τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του, γιά νά βρίσκονται μέχρι τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τῆς ἄλλης χρονιάς. Ἐτσι τό κοπάδι του θά πάη καλά ὅλο τό χρόνο.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὁ τσοπάνος βάζει δύο κουλούρια, ἀπό ἕνα σέ κάθε κέρατο τοῦ «γκεσεμιῦ» ἢ κριάρι εἶναι τό «γκεσέμι» ἢ τράγος.

Μέ τό τίναγμα τοῦ ζώου ἂν τά κουλούρια σταθοῦν μέ τήν καλή τους ὄψη, τότε τό κοπάδι θά πάη καλά ὅλο τό χρόνο. Ἄν ὁμως σταθοῦν μέ τήν ἀνάποδη, τότε τό κοπάδι δέν θά πάη καλά.

Φτιάχνουν ἐπίσης μπουκουβάλα μέ ἀλεύρι καλαμποκίσιο. Ρίχνουν μέσα ἓνα νόμισμα ,κι ' ὅποιος θά τό βρῆ θά εἶναι ὁ τυχερός τοῦ σπιτιοῦ ὅλη τήν καινούργια χρονιά. _

Οἱ κτηνοτρόφοι, ἐκτός ἀπό τό νόμισμα, ρίχνουν στήν μπουκουβάλα μιά φουρκούλα ξύλινη, ἓνα φύλλο ἀπό πουρνάρι κι ' ἓνα χορταράκι. Ὁ τυχερός τοῦ πρώτου ὅλη τή χρονιά θ' ἄχη τ' ἄλογα, τοῦ δεύτερου θά ναι γιδοβοσκός καί τοῦ τρίτου βοσκός στά πρόβατα.

Τήν πρωτοχρονιά δέν ταξιδεύουν, γιά νά μή βρίσκωνται ὅλη τή χρονιά στούς δρόμους.

Ὅποιος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου κερδίση στά χαρτιά, ἡ χρονιά γι αὐτόν θά εἶναι τυχερή καί γιά ὅποιον χάση ἄτυχη. _

Τό δωδεκαήμερο κανένας τό βράδυ δέν βγαίνει ἔξω νά φωνάξη δυνατά ἢ νά σφυρίξει ἢ νά πάρη νερό ,γιατί θά τούς ἀκούσουν οἱ καπιτσοῦρδες καί τούς πάρουν τήν φωνή. _

Ἄν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου κἀνη ἥλιος, ἢ ἀρκούδα λιάζει τ' ἀρκουδόπουλά της καί ὁ Γενάρης θά πάῃ κακός, ἂν ὄχι, καλός. _

Τήν παραμονή τῶν Θεοφανείων, ἀπό τό πρωῖ καθαρίζουν καί ἐτοιμάζουν τό σπίτι γιατί θά περάση ὁ Παπᾶς γιά νά τούς κάμῃ ἀγιασμό. Τήν ἡμέρα αὐτή μικροί καί μεγάλοι κρατοῦν νηστεία. Τά Φῶτα πηγαίνουν στήν Ἐκκλησία μέ δοχεῖα καί παίρνουν ἀγιονέρι. _

Ὅταν γυρίσουν στό σπίτι τό χωρίζουν αὐτό σέ δύο δοχεῖα. Τό ἓνα τό κρατᾶν γιά νά πιοῦν ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογενείας καί τό ὑπόλοιπο τό βάζουν στό εἰκόνησμα, γιά νά τό βάζουν στό εἰκόνησμα, γιά νά τό ἔχουν νά ραντίζουν τά σκεύη τοῦ σπιτιοῦ ὅταν πέση κανένα ποντίκι μέσα ἢ ὅταν ποντίκι στά βαρέλια μέ τίς ἐληές, δηλαδή τό κρατοῦν γιά νά τό ξεμαγαρίσουν τά σκεύη/ντεψιά, κακάβια, καζάνια κλπ/. Τό δεύτερο πηγαίνουν καί ραντίζουν τά μνήματα, τά ζῶα τους, τό σπίτι τους, τά χωράφια τους ἀπό τό σκουλήκι, τόν κῆπο κλπ. _

Πίνουν ὅλοι στό σπίτι Ἀγιονέρι, γιά νά εἶναι ὅλη τή χρονιά γεροί. Εἶναι δεύτερη μεταλαβιά/κοινωνία/. Γι ' αὐτό μένουν ἀπό τό βράδυ νηστικοί, χωρίς νά βάλουν τίποτε στό στόμα τους. Ἐπίσης κοινωνοῦν μ' αὐτό τούς ἐτοιμοθάνατους πού δέν θά προλάβηγά τούς κοινωνήση ὁ Παπᾶς. _

Σφάζουν κόττα τήν ἡμέρα αὐτή καί τήν φτιάχνουν πῆττα μέ ρύζι πού τήν τρῶνε τό μεσημέρι. Τά παιδιά χαρούμενα, πού θά φᾶνε κοττόπηττα, τραγουδοῦν:

Σήμερα τά Φῶτα
καρκαλιέται ἢ κόττα
πίσω ἀπό τήν πόρτα
τῆς φωνάζει ὁ πέτος
καί δέν ἀπολογιέται
τῆς ρίχνει ἓνα λιθάρι
τήν παίρνει στό ποδάρι
-Ο'ί'-Ο'ί' ποδαράκι μου
νά σελώσω τ' ἄλογο
νά πάω στή Μητρόπολι
Ὡρ Ἀγγέλω Ἀρχαγγέλω
πῶς κοιμᾶσαι μοναχή;
Ἔχω Πέτρους ἔχω Παύλους
ἔχω δώδεκα Ἀποστόλους
τό ζωνάρι τοῦ Χριστοῦ
τόχω ἐγώ προσκεφαλάκι._

Τό βράδου τῶν Φώτων καί προτοῦ κοιμηθοῦν, ἀδειάζουν τό νερό πού ἔχουν στίς βαρέλες τους ἢ σ' ἄλλα δοχεῖα. Τό νερό αὐτό δέν πρέπει νά μείνη-λένε- τό βράδου στά δοχεῖα. Ὅποιος τ' ἀφίση ἔχει μεγάλη ἁμαρτία. Τό πρω'ί' τρέχουν στίς βρύσες καί παίρνουν καινούργιο νερό.

- Ἀπό τήν παραμονή τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καί μέχρι τήν ἄλλη μέρα τῆς γιορτῆς δέν ἐργάζονται, γιατί-λένε- ὁ Ἀ'ί'-Ντώνης τούς καταστρέφει τήν δουλειά πού κάνουν καί τούς κάνει κακό.-

Λένε καί μιά ἱστοριούλα γι ' αὐτό:

Μιά γυναίκα ὑφαινε τήν παραμονή τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καί μιά ἄλλη περνοῦσε τυχαίως ἀπ' ἐκεῖ τῆς εἶπε: "ὑφαίνεις σήμερα κυρά; Αὔριο εἶναι τ' Ἀ'ι'-ντωνιοῦ". "Ἀ'ι' Ἀντών' καί Καραντών' δέν ξέρω ἐγώ." Αὐτός ὁ Ἅγιος Ἀντωνιος τῆς εἶπε ἐκείνη εἶναι μικρός καί συνέχισε τήν δουλεία της μέχρις ἄργά τό βράδυ πού κτύπησε ἡ καμπάνα ἔσπερινό. Τό πρω'ι' πού ξημέρωσε πηγαίνει στόν ἀργαλειό της καί βλέπει τό βλάρι της πού ὑφαινε ὄλο μικρές τρύπες ἀπό τόν σκόρο καί τά ποντίκια. Ἐνῶ κύτταξε λυπημένα τό ὑφασμά της, τῆς φάνηκε πώς ἄκουσε μιά φωνή νά τῆς λέη "μικρός Ἀντώνης ἡμουνα, μικρές τρυπίτσες ἔφτιασα. _"

-Τοῦ Ἀ'ι'-Τρίφωνα δέν μπαίνουν στόν κῆπο γιά καλλιέργεια, γιατί τούς τρώει τό σκουλήκι/τυφλοπόντικας/τά σπαρτά. Ἐκτός ἀπό αὐτό, ἓνα θηλυκό πρόσωπο τοῦ σπιτιοῦ, παίρνει ἓνα μπάλωμα/κομμάτι ὑφασμα/καί μ' ἓνα βελόνι μέ κλωστή ἀρχίζει νά τό ράβη ὅπως νᾶναι. Ἐνῶ τό ράβει, ἓνα ἄλλο πρόσωπο θηλυκό τῆς λέει "Τί ράβεις αὐτοῦ; Αὐτή τῆς ἀπαντᾷ "τοῦ ποντικιοῦ τό στόμα." Ὁ διάλογος αὐτός ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές. Ἐπειτα τό μπάλλωμα αὐτό, ὅπως εἶναι κακορραμμένο, τό φυλᾶνε ψηλά στίς γρεντιές τῶν σπιτιῶν μέχρι τοῦ χρόνου τήν ἴδια μέρα, πού τό ἀντικαθιστοῦν μέ τό νέο. Ἐτσι –λένε- οὔτε ὁ τυφλοπόντικας θά τούς φᾶνε τά ροῦχα καί τή σοδειά τους. _

Τῆς Ὑπαπαντῆς ἄν βρέχη-λένε-ὅτι σαράντα ἡμέρες ὁ καιρός θά εἶναι βροχερός, ἐάν ὁμως κἀνη ἡλιος σαράντα ἡμέρες θά εἶναι καλός καί θά λιάζει ἡ ἀρκούδα τά παιδιά της. _

Τίς ἀποκριές ντύνονται μασκαράδες μικροί καί μεγάλοι μέχρι καί γέροι ἀκόμη καί γυρίζουν τή νύχτα στά σπίτια τοῦ χωριοῦ γιά αὐγά, χρήματα καί γιά γλέντι. Στά σπίτια ποῦχουν λύπη, μασκαράδες δέν πᾶνε, οὔτε καί οἱ λυπημένοι

βγαίνουν έξω τήν ήμέρα αύτή, γιατί αν βγοῦν ,τότε-λένε- πῶς καί ὁ πεδαμένος
θά γίνη μασκαράς.

Στούς δρόμους ,πού εἶναι συγκεντρωμένοι ἄνθρωποι καί σέ κάθε σπίτι πού πᾶνε
πιάνονται στό χορό καί τραγουδοῦν:

Πῶς χορεύουν οἱ γαμπροί σάν κατσίκια στό μαντρί
Πῶς χορεύουν οἱ γαμπροί σάν γομάρια στήν αὐλή
Πῶς χορεύουν οἱ νυφάδες σάν οἱ κόκκινες φοράδες
Πῶς χορεύουν τά κορίτσια, σάν ἀρνάκια σάν κατσίκια
Πῶς χορεύουν τά παιδιά,σάν ἀρνιά τήν πασχαλιά
Πῶς χορεύουν οἱ γερόντοι,σάν παληάλογα στ' ἀλῶνι
Πῶς χορεύουν οἱ γρηές,σάν τομάρια σάν προβιές.

Τά κορίτσια τήν Κυριακή τῆς τυροφάγου,φέρουν ξύλα στό μεσοχώρι γιά τή
βραδυνή φωτιά.Ἄφου βασιλέψη ὁ ἥλιος, μαξεύονται ὅλοι γύρω-γύρω ἀπ' τή
φωτιά καί τήν ἀπηδᾶν καί ὅποιος καψαλιστῆ στά ροῦχα,κάτι κακό θά πάθη.
Μετά τό ἀποκρηάτικο δεῖπνο,παίζουν τό κάτσαρι.Βράζουν πολλά αὐγά καί
παίρνουν τό ἕνα καί τό δένουν μέ κλωστή γερή στό ἕνα ἄκρο τῆς κλωστῆς καί
τό ἄλλο ἄκρο τό δένουν σ' ἕνα ξύλο καί τό αὐγό τό πασσαλύφουν μέ γιαοῦρτι
καί ὁ ἀρχηγός τό γυρίζει μέ τή σειρά στά στόματα τῶν ἄλλων καί γίνεται
πανζουρλισμός,ὅλοι ἀλοίφονται μέ τό γιαοῦρτι στό πρόσωπο καί γίνονται σωστοί
μασκαράδες. Ὅποιος τέλος μπορέση καί τό χάψη,χωρίς νά χρησιμοποίηση τά
χέρια του,αὐτός τρώει τό αὐγό καί ἀνακηρύσσεται νικητής._

Τρεῖς ντουφεκιές πέφτουν καί τρέχουν ὄλοι στή
φωτιά, γέροι, γρηές, νέοι, νέες, παιδιά καί χορεύουν τ' ἀποκρηάτικα τραγοῦδια
μέχρι τό πρω'ί'._

1/Εἶχα γέροντα πατέρα
καί μοῦ γύρευε κοπέλλα
μου

Μωρέ γέροντα πατέρα
τί τήν θέλεις τήν κοπέλλα;
Ἡ κοπέλλα θέλει χάρδια
θέλει καί πολλά χα'ι'βάδια
θά πουλήσω τά κατσικία
νά τῆς πάρω σκουλαρίκια
θά πουλήσω καί τά γίδια
νά τῆς πάρω δαχτυλίδια
θά πουλήσω καί τή στάνη
νά τῆς πάρω ἓνα φουστάνι
Ἐσκυψε νά τή φιλήση
μύξες σάλια τή γιομίζει

3/Κίνησα νά πάω στό μύλο
μέ τή θεία μου τή Βασίλω
αὐτή εἶχε στάρι ἐγώ εἶχα ρόκα
τήραξε νά ρίξη πρώτα
Σπρῶξε αὐτή καί σπρῶξε ἐγώ
ἀπ'κάτ' αὐτή κι ' ἀχ'πάν' ἐγώ
Ἄ'ι'ντε θειά μ' ἄν ἤσουν ξένη
σάν τί θᾶθελες νά γένη

Φεύγα γέρο ἀπό κοντά μου
σ' ἀναγούλιασε ἡ καρδιά

2/Μιά παπαδιά στόν ἀργαλειό
κουνοῦσε τά ποδάρια
καί μέ τό νοῦ της ἔλεγε
καί μέ τό νοῦ της λέει:
Δέν τόνε θέλω τόν Παπᾶ
τόν τράγο μέ τά γένεια,
μον'θέλω τό κλεφτόπουλο
ἀποχ' ἀρίδα καί σταυρό
γαί νά τό στεφανωθῶ._

4/Πέντε δέκα καλογορηές
κι ' ἄλλες τόσες παπαδιές
στά σπαρτά τους πάγαιναν
πάγαιναν νά βοτάνιζαν
κι ἤβραν τό νερό ζεστό
τό ποτάμι σιγαλό
κι ' ἔβγαλαν τά ράσα τους
τά κοντοβράκια τους

Κάνε γιέ μου τή δουλειά σου
κι ' ἐγώ εἶμαι πάλι ἡ θειά σου.

5/Πῶς τό τρίβουν τό πιπέρι
οἱ διαβόλοι καλογέροι
Νά σᾶς δείξω ἐγώ κορίτσια
πῶς τό τρίβουν τό πιπέρι
οἱ διαβόλοι καλογέροι
Μέ τή φτέ,μέ τή φτέ
μέ τήν φτέρα τῶτριβαν
τό μαῦρο τό πιπέρι
οἱ διαβόλοι οἱ καλογέροι
Σηκωθῆτε παλληκάρια
μέ σπαδιά καί μέ χαντζάρια
παποῦτσια
καί στά σπίτια σας νά πᾶτε
κουμπούσια
καί στίς μάνες σας νά φᾶτε
Πῶς τό τρίβουν τό πιπέρι
οἱ διαβόλοι οἱ καλογέροι
ξύλο
μέ τό γό,μέ τό γό
μέ τό γόνα τῶτριβαν
τό μαῦρο τό πιπέρι
οἱ διαβόλοι καλογέροι
μέ τόν γκώ,μέ τόν γκώ
μέ τόν γκῶλο τῶτριβαν
τό μαῦρο τό πιπέρι
οἱ διαβόλοι καλογέροι

μπήκαν καί ξαπλώνονταν

6/Τῆς ἀκρίβειας τόν καιρό
θέλησα νά παντρευτῶ
καί μοῦ δώσαν μιὰ γυναῖκα
πᾶξιζε γιά πέντε δέκα
καί τήν πρώτη τή βραδυά
ἔφαγε μιὰ γελαδιά
καί τό δεύτερο τό βράδυ
ἔφαγε ἓνα κοπάδι.
Ἄντρα μου θέλω φουστάνι
γύρω γύρω μέ γα'ι'τάνι
Ἄντρα μου θέλω
γύρω γύρω λω μέ
Ἄντρα μου θέλω καπέλλο
γύρω γύρω μέ τό βέλο.
Καί τήν πιάνω μ' ἓνα
Καί τήν πιάνω μ' ἓνα ξύλο
καί τή φέρνω τρίς τό γύρο
Νά, γυναῖκα μου,φουστάνι
γύρω γύρω μέ γα'ι'τάνι
Νά,γυναῖκα μου,παπούτσια
γύρω γύρω μέ κουμπούσια
Νά,γυναῖκα μου,καπέλλο,
γύρω γύρω μέ τό βέλο._

Σηκωθῆτε παλληκάρια
μέ σπαδιά καί μέ χαντζάρια
καί στά σπίτια σας νά πᾶτε
καί στές μάνες σας νά φᾶτε._

Τή βραδυά τῆς Ἀποκριᾶς προσέχουν, ὅταν φτερνιστοῦν, νά μήν
κυτάξουν ἄνθρωπο. Ὅποιον κυτάξουν –λένε- τήν ὥρα πού φτερνίζονται αὐτοί θά
πεθάνουν μέχρι τήν ἄλλη χρονιά._

Τό πρωΐ τῆς Καθαρῆς Δευτέρας τά μικρά παιδιά μέχρις ἡλικίας 14
ἐτῶν, ἀγόρια καί κορίτσια, πηγαίνουν νά βροῦν τή φωληά γιά νά φᾶνε ψωμί καί
αὐτά θά εἶναι τυχηρά ὅλη τή χρονιά. Ἐάν κανένα δέν τήν βροῖ, τόν στέλλουν σέ
καμμιά γρηά γιά νά βροῖ τή φωληά. Δηλαδή –λένε- σύρε Κώστα στήν θειά τή
Σιούτενα, αὐτή ἔχει καλή φωληά._

Τήν ἡμέρα αὐτή κρατᾶνε νηστεία καί πρό πάντων τά κορίτσια “τρίμερο”, πού
ἀπό τό βράδυ τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου καί μέχρι τήν Τρίτη τό πρωΐ οὔτε
νερό δέν βάζουν στό στόμα τους, γιατί τό βράδυ τῆς Καθαροδευτέρας θά
φτιάσουν τήν ἀρμυροκουλούρα, θά τήν φᾶνε κι ἔτσι θά ὄνειρευτοῦν στόν ὕπνο
τους ποιός νέος θά τούς φέρη νερό, αὐτός θά εἶναι ὁ ἄντρας τους.

Τήν Τετάρτη τό πρωΐ τῆς Καθαροβδομάδας, ὅπως τήν λένε τήν ἐβδομάδα ἀπό
τήν Καθαρή Δευτέρα, οἱ γυναῖκες μέ ζουμί ἀπό
γκόρτσα/ἀχλάδια/βρασμένα, ξηρά πηγαίνουν στήν Ἐκκλησία.

Έκεί, ο Παπᾶς τούς διαβάζει τά φαγώσιμα εἶδη πού ἔχουν φέρει καί μετά τό τέλος τῆς λειτουργίας τά μοιράζου ἀναμεταξύ τους καί τά τρῶνε. Τό κάνουν αὐτό γιά νά μεγαλώνουν οἱ σοδειές τους ὅλον τόν χρόνο.

Τήν Καθαροβδομάδα τά νιόγαμπρα χωρίζουν. Ἡ νύφη μέ τήν πεθερά της τήν Κυριακή τῆς Τυρινῆς τό βράδυ, πηγαίνει στή Μάνα της ,μέ πίττα καί μέ ἄλλα φαγώσιμα δῶρα. Σ' αὐτή μένει μέχρι τό Σάββατο τό βράδυ. Τότε ἡ Μάνα της, μέ δῶρα, τήν ξαναφέρει στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Στό διάστημα αὐτό τῆς ἐβδομάδας ὁ γαμπρός δέν βλέπει καθόλου τή νύφη, _

Τό βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ Μάρτη βάζουν “Μπότσκες”/εἶδος φυτοῦ/καί τίς ρίζουν στίς στέγες τῶν σπιτιῶν. Ἐτσι –λένε- δά γίνου αὐτά ἀθάνατα, γιατί οἱ μπότσκες ἔχουν μέσα τους τ' ἀθάνατο νερό. Τήν ἴδια βραδυά τῆς παραμονῆς τοῦ Μάρτη, βάζουν οἱ κοπέλες στά χέρια “Μάρτη”, γιά νά μή μαυρίσουν/Εἶναι ἕνα εἶδος κλωστές χρωματιστές, τίς πλέκουν καί βάζουν στά χέρια./ Ἄλλοίμονο σέ ὅσες δέν βάλουν....-Αὐτές δά τίς πιάση ὁ Μάρτης, δά μαυρίσουν στό πρόσωπο καί δά γεμίσουν σπειριά στό πρόσωπο καί στά χέρια.

Τήν πρώτη τοῦ Μάρτη κρεμοῦν στά μαντριά γαλασιδές/ Εἶδος φυτοῦ ποῦ ὅταν κοπῆ στάζει ὁ χυμός του σάν γάλα/, γιά νά φέρουν τά ζῶα τους πολύ γάλα. _

Στίς 9 τοῦ Μάρτη, ἑορτή τῶν Ἁγίων Σαράντα Μαρτύρων, οἱ γυναῖκες φυτεύουν στούς κήπους τους κολοκυδιές καί ἀγγουριές γιά νά κάνη ἡ ρίζα ἀπό σαράντα ἡ κάθε μία ρίζα ἀπό σαράντα κολοκύδια ἡ ἀγγούρια. Ἄν ὅμως δέν καρπίσουν ἀπό σαράντα ἡ κάθε μία, τότε ἡ γυναῖκα πού δά τίς φυτεύση δά

πάθη τή χρονιά αὐτή σαράντα ζημιές ἀνοίγουν σαράντα Ἐκκλησιές τό
σαρανταλείτουργο. _

Τό βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τά παιδιά καί τά κορίτσια τά
μικρά βαρᾶνε τά ντεψιά γύρω ἀπό τό σπίτι τους καί ἀπό τά κηπάρια τους καί
λένε:

Φευγαῖτε φίδια καί γκοσταρίτσες
γιατί ἔρχεται ὁ Εὐαγγελισμός
θά σᾶς κόψη τό κεφάλι
καί θά τό ρίξη στό ποτάμι
νά τό φᾶν τά μαῦρα φίδια
καί τά κόκκινα σκουληκία. _

Ἔτσι –λένε-θά φύγουν τά φίδια καί οἱ γκοσταρίτσες ἀπό τά μέρη αὐτά ὅλη τή
χρονιά καί δέν θά διατρέχουν κανένα κίνδυνο.

Ἐπίσης τήν ἡμέρα αὐτή ἔχουν σέ καλό νά ἴδουν ἀλογόκουκο/πουλί μεγάλο καί
ἄσπρο/, ποῦ φέρνει τόν κοῦκο καβάλλα καί μαζί μ' αὐτόν τήν ἄνοιξη. _

Τήν Πρωταπριλιά συνηθίζουν νά λένε ψέματα ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Ἀλοίμονο σ'
ἐκεῖνον πού θά τήν πάθη. Ὅλοι γελοῦν μαζί του αὐτή τήν ἡμέρα.

Τήν παραμονή τοῦ Λαζάρου τά παιδιά γυρίζουν δύο-δύο, τρία-τρία στά σπίτια
μέ κυπριά ἠκουδούνια καί λένε τά τραγουῦδια τοῦ Λαζάρου καί τοῦ Χριστοῦ καί
μαζεύουν χρήματα καί αὐγά.

Τά τραγούδια πού λένε,συνήθως είναι :

1/Σήμερα έρχεται ό Χριστός ό έπουράνιος Θεός
είς τήν πόλη Βηθανία,Μάρθα κλαίει και Μαρία
Λάζαρον τόν άδελφόν τους τόν γλυκύ και καρδιακό τους
τρείς ήμέρες τόν θρηνοῦσαν και τόν έμοιρολογοῦσαν
τήν ήμέρα τήν Τετάρτη κίνησ' ό Χριστός για ναρθη
και έβγήκε κι ' ή Μαρία έξω από τή Βηθανία
και έμπρός γονατισθήτε και τούς πόδας του φιλήτε
αν έδῶ ήσουνα Χριστέ μου δέν θά πένθη άδελφός μου
μά κι ' έγώ τώρα πιστεύω και καλά θά τά ήξεύρω
ό,τι δεϊ να σās θελήση και νεκρούς θά ξαναστήση.
Τότε κι ' ό Χριστός δακρύζει και τόν Ἄδη φοβερίζει
Ἄδη,Τάρταρε και Χάρε Λάζαρον έξω θά πάρω
ἔβγα έξω Λάζαρέ μου,φιλε και άγαπητέ μου
και εύθύς από τόν Ἄδη τό έξούσιο σημάδι
ζωντανός σαβανωμένος και τό κερί ζωσμένος
μαθηταί και 'Αποστόλοι τότε εύρεθῆκαν όλοι
δοξα τῶ Θεῶ φωνάζουν και τόν Λάζαρο ξετάζουν
Λάζαρε είπέ μας τ' είδες είς τόν Ἄδη πού έπήγες
είδα φόβους είδα τρόμους, είδα βάσανα και πόνους
δῶστε μου λίγο νεράκι να ξεπλύνω τό φαρμάκι
τῆς καρδούλας,τῶν χειλεῶν και μή μέ ρωτᾶτε πλέον
Τοῦ χρόνου._

2/Τοῦ Χριστοῦ._

Καλὸς ὁ Ἅγιος ὁ Θεὸς καλὸς καὶ νὰ τὸ ποῦμε
ὅποιος τὸ λέει χαίρεται κι' ὅποιος τ' ἄκον προσηύει ἀγιάζει
κι' ὅποιος τὸν ἀκουρμένεται παράδεισον θά λάβῃ
παράδεισο καὶ λειτουργό καὶ μέγα Μοναστήρι.
Κάτω στά Ἱεροσόλυμα μέσ τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο
ἐκεῖ ἀγγέλοι λειτουργοῦν καὶ Ἀποστόλοι ψέλλουν
ψέλλουν τὸ Ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὴν τιμιωτέρα
Ἐκεῖ δένδρος δέν ἦτανε δένδρος ἐφανερῶδη
ὁ δένδρος ἦταν ὁ Χριστός κι' ἠρίζα ἡ Παναγία
καὶ τὰ φυλλάκια ποῦπεφταν ἦταν οἱ μάρτυρές του
πού μαρτυροῦσαν κι' ἔλεγαν γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη
Χριστέ μ' γιατί σέ σταύρωσαν οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι
οἱ ἄνομοι, παράνομοι, τοῦ Φαραώ τὸ γένος.
Τὸν Φαραώ τὸν διάταξαν νὰ φτιάξῃ τρία περόνια
κι' αὐτός ὁ τρισκατάρατος βαρεῖ καὶ φκιάνει πέντε.
Σὺ Φαραέ πού τ' ἀφτιασες πρέπει νὰ μᾶς διατάξῃς._
Τώρα πού μέ ρωτήσατε κι' ἐγὼ θά σᾶς διατάξω
Τὰ δύο βᾶλτε στά πόδια του καὶ τ' ἄλλα δύο στά χέρια
τό πέμπτο τὸ φαρμακερὸ βᾶλτε τὸ στήν καρδιά του
νὰ τρέξῃ αἷμα καὶ νερό νὰ λιγωθῇ ἡ καρδιά του
Τρίτη Τετάρτη Ὁλιβερὴ Πέμπτη φαρμακωμένη
Παρασκευὴ ξημέρωσε νὰ μ' εἶχε ξημερώσει
ὁ ἥλιος ἐσκοτείνισε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη
ἡ θάλασσα ξεράθηκε κι' οἱ βρῦσες ἀνασταίνουν
οἱ πέτρες ἐραγίστηκαν τὰ σπίτια γιὰ νὰ πέσουν
Ἡ Παναγία σάν τᾶκουσε ἔπεσε καὶ λιγώθη
σταμνὶ νερό τῆς ρίζανε γιὰ νὰ τῆς ἔρῃ ὁ νοῦς της
Ζητεῖ μαχαῖρι νὰ σφαγῇ, φωτιά νὰ πάῃ νὰ πέσῃ
Ζητεῖ ποτάμι νὰ πνιγῇ γιὰ τὸν μονογενῆ της

Ζητεῖ γκρεμό νά γκρεμιστῆ γιά τόν μονάκριβό της
Χριστός ἀντιλογίστηκε τό ποῦ ἦταν σταυρωμένος
μή σφάζεσαι Μητέρα μου σφάζονται οἱ Μάνες ὅλες
μή πνίγεσαι Μητέρα μου πνίγονται οἱ Μάνες ὅλες
μή θλίβεσαι Μητέρα μου, θλίβονται οἱ Μάνες ὅλες
Βᾶλτε κρασί μεσ' στό γυαλί κι ' ἀφράτο παξιμάδι
νά βροῦν οἱ Μάνες τῶν παιδιῶν παρηγοριά μεγάλη
Ἄφέντη μ' σέ παρακαλῶ σέ διπλοπροσκυνᾶω
νά μοῦ χαρίσης τά κλειδιά κλειδιά τοῦ παραδείσου
ν' ἀνοίξω τόν Παράδεισο νά ἶδω τούς πεθαμένους
νά ἶδῶ τούς πλούσιους πῶς περνοῦν καί τούς φτωχοῦς τί κάνουν
νά ἶδῶ καί τούς ἁμαρτωλοῦς στήν πίσσα στό κατράμι
πῶχουν τήν πίσσα πάπλωμα καί τό κατράμι στρῶμα
καί τό ρετσίνι τό μαυρό τῶχουν προσκεφαλάκι
νά ἶδῶ καί τούς φιλάργυρους στόν ἥλιο στόν προσήλιο
ὅπου κρατᾶν στά χέρια τους σακκοῦλες βουλωμένες
κι ' ἀπο τή δεξιᾶ τή μεριά τους λαμπάδες ἀναμμένες
Νά ἶδῶ καί τά μικρά παιδιά ψηλά στά κυπαρίσσια
Χριστόν τόν παρακάλεσαν κοντά στούς Ἀποστόλους
ἢ Μάρθα κι ' ἢ Μαγδαλινή καί τοῦ Λαζάρου ἢ Μάνα
καί τοῦ Ἰακώβου ἢ ἀδελφή οἱ τέσσερες ἀντάμα
Πῆραν τή στράτα, τό στρατί, στρατί, τό μονοπάτι
Τό μονοπάτι τούς ἔβγαλε μεσ' τοῦ Χριστοῦ τήν πόρτα
ἄνοιξε πόρτα τοῦ ληστοῦ καί πόρτα τοῦ Πιλάτου
κι ' ἢ πόρτα ἀπό τό φόβο της ἀνοίγει μοναχή της
τηράει ζερβιά, τηράει δεξιᾶ κανέναν δέν γνωρίζει
τηράει καί δεξιώτερα βλέπει τόν 'Αἰ-Γιάννη
'Αγιάννη, 'Αγιάννη, Πρόδρομε καί Βαπτιστή τοῦ γιοῦ μου
μήν εἶδες τόν υἱόκα μου καί τόν Διδάσκαλό σου
δέν ἔχω στόμα νά σοῦ πῶ, γλῶσσα νά σοῦ μιλήσω
δέν ἔχω χέρια πάλαμα νά σοῦ τό ἀποδειξω

Βλέπεις ἐκεῖνον τόν γυμνό, τόν παραπονεμένον
ὁποῦ φορεῖ στήν κεφαλή ἀκάνθινι στεφάνι
ὁποῦ φορεῖ πουκάμισο στό αἷμα βουτηγμένο
αὐτός εἶναι ὁ γυίοκας σου καί ὁ Διδάσκαλός μου
Ἡ Παναγιά πλησίασε, γλυκά τόν ἐρωτάει
Δέν μοῦ μιλάς παιδάκι μου δέν μοῦ μιλάς παιδί μου
τί νά σοῦ πῶ Μητέρα μου, τί νά σοῦ μολογήσω
Μόνο τό Μέγα Σάββατο κατά τό μεσονύχτι
πού θά λαλήσῃ ὁ πετεινός σημαίνουν οἱ καμπάνες
κάθε καμπάνα καί Παπᾶς, κάθε Παπᾶς καί ψάλτης
Σημαίν' Θεός σημαίν' ἡ γῆ σημαίνουν τά ἐπουράνια
σημαίνει κι ' ἡ Ἁγιά Σοφιά τό Μέγα Μοναστήρι
μέ 400 σήμαντρα καί 62 καμπάνες.
Καλός ὁ Ἅγιος ὁ Θεός καλός καί νά τό ποῦμε
ὅποιος τό λέει χαίρεται κι ' ὅποιος τ' ἀκούει ἀγιάζει
καί ὅποιος τ' ἀκουρμένεται παράδεισον θά λάβῃ
παράδεισον καί λειτουργό ἀπό τόν Ἅγιο Τάφο. _

Τοῦ Γαμπροῦ. _

Ποίός εἶναι αὐτός πού κάθεται μέ τήν περδικοπούλα
στά γόνατα τήν κράταγε στά μάτια τήν κυτοῦσε
κόρη δέν εἶσαι ὠμορφη δέν εἶσαι μαυρομάτα
ἄν θές νά εἶμαι ὠμορφη νᾶμαι καί μαυρομάτα
ντύσε με χτένισε με καί ἀρματωσέ με
νά βγῶ στό χαῖσομέρι νά κάνω γοργογύρισμα
τά νέφη νά κυττάξω
νά κάνω τόν Πρωτόπαπα νά χάση τή λειτουργία
νά κάνω τόν Πρωτόερο νά χάση τίς ἀράδες
νά κάνω τό πρωτοβούβαλο νά χάση τίς γελάδες

Τῆς Θυγάμορφης. _

Ἐδῶ εἶναι μιά θυγάμορφη θυγά καμαρωμένη
τήν τάζουν γιά τόν Βασιλιά δέν θέλει γιά τόν Ρήγα
δέν θέλει γιά τόν Βασιλιά δέν θέλει γιά το Ρήγα
μόν' θέλει τ' ἀρχοντόπουλο μέ τίς πολλές χιλιάδες
γι ' αὐτό τό ἀρχοντόπουλο πολύ προικιά γυρεύει
γυρεύει τ' ἄστρα πρόβατα καί τό φεγγάρι γίδα
γυρεύει μύλους δώδεκα μ' ὄλους τούς μυλωνάδες
πέντε ν' ἀλέθουν μέ νερό καί ἔξη μέ τό γάλα
κα ' ὁ τρίτος ὁ καλύτερος ν' ἀλέθῃ τό πιπέρι
νά πιπεριάσουν τά φαγιά νά φᾶνε οἱ συμπεθέροι

Τοῦ Παπᾶ. _

Δέσποτα κοιμήθηκες στ' ἄνθη στά λουλούδια
κανέναν δέν τόν ἔβλεπες νά πάη νά τόν ξυπνήση
ἡ Παναγιά ἡ Δέσποινα πάει νά τόν ξυπνήση
Τοῦ ρίχν' νερό καί νίβεται καί κάνει τό σταυρό του
ἀνοίγει τό Εὐαγγέλιο νά πιῇ τά πάθη τοῦ Χριστοῦ
τά πάθη τοῦ Λαζάρου.

Ὁ Λάζαρος ἀπέθανε καί πάλι ἀνεστήθη.-

Τοῦ Ρηγόπουλου._

Ἐδῶ εἶναι ἓνα Ρηγόπουλο τοῦ Βασιλιά τ' ἀγόρι
καβαλικεύει τ' ἄλογο, πεζεύει καμαρώνει
καί γύρω γύρω ἔρχεται βασιλικό μαζεύει
μοσχό ποῦνε τά γράμματα μόσχο πού εἶναι ὁ νοῦς
τά γράμματα εἶναι στό χαρτί κι ' ὁ νοῦς του πέρα ὡς πέρα
περά περά κι ' ἀνίπερα πέρα στίς μαυρομάτες
πῶχουν τά μάτια σάν ἐλγά τά φρύδια σάν γαιτάνι
πῶχουν καί τά ξανθά μαλλιά 45 πῆχες
στή θάλασσα τήν πλένουνε τά μοσχοσαπουνίζουν._

Τῆς Μικρῆς. _

Ἐδῶ εἶναι μιά μικρὴ μικρὴ μικρὴ στή σαρμανίτσα
μικρὴ τὴν ἔχει ἡ Μάνα τῆς χαιδιάρρα κι ' ὁ Πατέρας
στά σύννεφα τὴν ἔκρυβε νά μὴν τὴν κάψη ὁ ἥλιος
περνάει κι ' ἓνας πρραματευτῆς γυναῖκα νά τὴν πάρῃ
τὴν Πασχαλιά καί τ' Ἄϊ-Γιωργιοῦ σάν ἀγαπάει ἡ καρδιά σου
μέ τ' ἄσπρα μέ τά κόκκινα καί μέ τά λουλουδάκια. _

Τῆς Νύφης._

Νυφή ψηλή νυφή λιχνή νύφη καμαρωμένη
νύφη πότε στολίζεσαι καί βγαίνεις στό σεργιάνι
βάζει μπροστά τήν πεθερά καί πίσω συγγενάδια
βάξεις τόν ἥλιο πρόσωπο καί τό φεγγάρι Μάνα
καί τά καθάρια αὐγερινά ἀδέλφια καί ξαδέρφια
Ἡ ὠμορφη ἡ νύφη μας ἀλάζει καί ξαλλάζει
στήν ἐκκλησιά πού πήγαινε νά κάνη τό σταυρό της
Παπᾶς ἦταν πού διάβαζε καί λέει τό Βαγγέλιο
Τό Εὐαγγέλιο ἄφισε καί κάνει τό σταυρό του
σκέπτεται συλλογίζεται τό τί Παπᾶς θά ἦταν

Τῆς Ξενιτειᾶς

Βουλιοῦμαι μιά βουλιοῦμαι δύο βουλιοῦμαι τρεῖς καί πέντε
βουλιοῦμαι νά ξενιτευτῶ στήν ξενητειά νά πάω
ὄσα βουνά κι ' ἄν πέρασα ὄλα τά χαιρετάω
βουνά νά μήν χιονίσσητε κάμποι μήν πανιαστῆτε
βρουσοῦλες μέ τά κρυά νερά νά μή κρουσταλιαστῆτε
Ἡ ξενιτειά μέ πλάνεψε καί κάνω 30 χρόνους
καί κάνω μῆνες 32 καί μέρες 35
Πιάνω τίς ξένες ἀδερφές τίς ξένες παραμάνες
πιάνω μιά ξένη ἀδερφή νά πλένη τά σκουτιά μου
τά πλένει μιά τά πλένει δύο τά πλένει τρεῖς καί πέντε
κι ' ἀπό τίς πέντε καί μπροστά τά ρίχνει στά σοκάκια
Πᾶρε ξένη μ' τά ροῦχα σου πᾶρε καί τά σκουτιά σου
μοῦ σάπησαν τά δάχτυλα τά νύχια γιά νά πέσουν
Κοίτεται ὁ ξένος κοίτεται κοίτεται στά σοκάκια
ὄσο ἔχει ὁ ξένος τήν ὑγεία χίλιοι φίλοι τόν θέλουν
ὄσο ἔχει ὁ ξένος ἀρρωστιά χίλιοι ἐχθροί τόν διώχνουν
ὁ ξένος θέλει στρώματα θέλει προσκεφαλάκι
θέλει τή Μάνα στό πλευρό τήν ἀδελφή στό γόνα
γυρεύει νερό τοῦ τόπου του μῆλα ἀπ' τήν μηλιά του
γυρεύει μπεργοστάφυλα ἀπό τήν περβολιά του
Τρεῖς λυγερές σάν τᾶκουσαν ἀπό τό παραθύρι
ἢ μιά πάει μέ τό νερό κι ' ἢ ἄλλη μέ τά μῆλα
ἢ τρίτη ἢ καλύτερη πάει μέ τά σταφύλια
Σήκου ξένη μ' νά φᾶς νά πιῆς σήκου να ξαρρωστήσης
νά πιῆς νερό τοῦ τόπου σου μῆλα ἀπ' τή μηλιά σου
νά φᾶς καί μπεργοστάφυλα ἀπό τήν περβολιά σου
Στείλε ξένη μ' στό σπίτι σου στείλε στούς ἰδικούς σου
νά στείλω μῆλο σέπεται κυδῶνι μαραγκιάζει
νά στείλω τά καρᾶβια μου φοβᾶμαι μή βουλιάξουν

νά στείλω τό τηλέφωνο φοβᾶμαι μή δέν πάει
νά στείλω τό δακράκι μου σ' ἓνα χρυσό μαντήλι
τό δάκρυ μου εἶναι καυτερό καί καίει τό μαντήλι
Σκύψτε βουνά, σκύψτε κλαδιά, σκύψτε κοντές ραχοῦλες
νά πάη ἡ φωνή στόν τόπο μου μέχρι νά βγῆ ἡ ψυχή μου
τόρα κι ' ἐγώ κατάλαβα τούς ξένους πώς τούς θάφτουν
δίχως κερί, δίχως πανί, δίχως Παππᾶ καί Ψάλτη
δίχως τή Μάνα στό πλευρό, τήν ἀδελφή στό γόνα
δίχως καί τ' ἀδερφάκια μου τά πολυαγαπημένα. _

Καί τοῦ χρόνου

Κυριακή τῶν Βαΐων:

1.- Ὄνομα τῆς ἐορτῆς : Τά Βάγια. _

2.- Οἱ κλάδοι τῶν Βαΐων: Πρός στολισμόν τῆς Ἐκκλησίας καί διανομηθεῖς τούς ἐκκλησιαζομένους ἐχρησιμοποιοῦν κλάδους δάφνης. _

Ἐνα παράδειγμα/: Εἰς τόν Ἄσσο ὅσες νύφες γίνουν στή χρονιά μέσα, ὅλες θά πᾶνε τοῦ Λαζάρου νά φέρουν φορτωμένες βάγια/δάφνες/καί ξεφορτώνονται στήν Ἐκκλησία.

Ὅλα τά βάγια αὐτά θά βλογίσῃ ὁ Παπᾶς καί μετά παίρνουν ὅλοι ἀπό 3-4 κλωνάρια καί τά τοποθετοῦν στό Κοιμητήριον, μνήματα, εἰκόνημα στό σπίτι, στήν κούρνα /κοττέτσι /, κρεμᾶνε καί στή ἐξώπορτα γιά τ' ἀντέτι/ἔθιμο. _
Τό βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ Λαζάρου/γιατί τήν παραμονή πηγαίνουν στό Λάζαρο τά παιδιά/, πηγαίνουν οἱ μεγάλοι, νιοί καί γερόντοι ὅλοι μαζί στά σπίτια τοῦ Χωριοῦ καί λένε τό Λάζαρο. Στά σπίτια πού ἔχουν πένθος δέν πᾶνε. Οἱ νοικοκυρές τούς δίνουν αὐγά.

Μόλις πλησιάσουν στό κάθε σπίτι , τραγουδοῦν πρῶτα τό Λάζαρο στόν ἀφέντη τοῦ σπιτιοῦ καί τό δεύτερο τραγοῦδι θά εἶναι τῆς ἀρεσκείας τοῦ νοικοκύρη. _
Τήν ἡμέρα τοῦ Λαζάρου/Σάββατον/οἱ νύφες τοῦ Χωριοῦ πού δέν ἔχουν κλείσει ἀκόμη τή χρονιά , πηγαίνουν ἀπό ἕνα ζαλίκι δάφνη στήν ἐκκλησία. Ἐκεῖ χτυποῦν τήν καμπάνα καί μέ γέλια, πειράγματα καί ξεφωνητά, χορεύουν καί τραγουδοῦν. _

Τήν Κυριακή τῶν Βαΐων καί μετά τήν θεία λειτουργία, μικροί καί μεγάλοι χτυποῦν μέ τή δάφνη τίς νύφες, γιά νά προκόψουν στήν καινούργια τους ζωή. Ἄν ἡ νύφη δέν ἔκλεισε τή χρονιά παντρεμένη, ὁ νουνός πού τήν στεφάνωσε, τῶν Βαΐων τῆς στέλνει μιὰ λαμπάδα κι ' ἕνα ζευγάρι παπούτσια γιά τό Πάσχα. _

Τήν Μεγάλη Πέμπτη πηγαίνουν στήν ἐκκλησία αὐγα βαμμένα γιά ὅλα τά ἄτομα τοῦ σπιτιοῦ καί τά διαβάζει ὁ Παπᾶς. Πηγαίνουν ἐπίσης καί ἕνα ἄλλο αὐγό πού τό βγάζουν στό εἰκόνημα τοῦ σπιτιοῦ καί τῶχουν ὅλη τή χρονιά. Ἐπίσης τή Μεγάλη Πέμπτη, ὅλες οἱ οἰκογένειες τοῦ Χωριοῦ πηγαίνουν στήν ἐκκλησία λειτουργιές/πρόσφορα/κρασί, σιτάρι βρασμένο, κεριά καί κάνουν μνημόσυνο γιά τούς πεθαμένους των. Τήν ἡμέρα αὐτή-λένε-βγαίνουν οἱ νεκροί στή γῆ καί μένουν μέχρι τῆς Ἀναλήψεως. Τότε χάνονται καί τήν Πεντηκοστή φτάνουν στήν παληά τους κατοικία. Βγαίνουν καί οἱ νεκροί πού εἶναι στήν Κόλασι-λένε-γιατί ἡ Παναγία πέρασε ἀπ' ἐκεῖ, τούς εἶδε πού βασανίζονταν κι ' ἔκλαιγαν μέσα στή φωτιά, τούς λυπήθηκε καί παρακάλεσε τό γυιό της τόν Χριστό καί τούς ἄφησε νά βγοῦν κι ' αὐτοί αὐτες τίς μέρες στή γῆ. _

Αὐγα βάφουν τή Μεγάλη Πέμπτη καί τό Μεγάλο Σάββατο. Ὅσοι εἶναι λυπημένοι δέν βάφουν αὐγά κόκκινα, ἀλλά τ' ἀφήνουν ἄσπρα.

Τήν ἡμέρα αὐτή ξεθάφτουν τούς νεκρούς ὅσοι ἔχουν συμπληρώσει τρία χρόνια ἢ πέντε χρόνια. -

Τή Μεγάλη Παρασκευή τό βράδυ καί προτοῦ κοιμηθοῦν χύνουν τά νερά πού τυχόν ἔχουν στά δοχεῖα τους καί τά γυρίζουν αὐτά τ' ἀνάποδα γιά νά στραγγίσουν καλά ὅλη τή νύχτα. _

Ἐπίσης τήν ἡμέρα αὐτή ἀπό τό πρωῖ γυρνᾶνε τά παιδιά ἀπό σπίτι σέ σπίτι καί ψάλλουν τά πάθη τοῦ Χριστοῦ καί οἱ νοικοκυρές τούς φιλεύουν αὐγά. _

Τά παιδιά λένε τό ἔξις τραγοῦδι:

Σήμερα μαῦρος οὐρανός σήμερα μαύρη μέρα
σήμερα ὅλοι θλίβονται καί τά βουνά λυποῦνται
σήμερα ἔβαλαν βουλή οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι
γιά νά σταυρώσουν τό Χριστό τῶν πάντων Βασιλέα
ὁ Κύριος ἠθέλησε νά πάη σέ περιβόλι
ἡ Παναγιά σάν τ' ἄκουσε ἔπεσε καί λιγώθη
σταμνί νερό τῆς ρίξανε καί τρία κανάτια μύσχο
γιά νά τῆς ἔρθη ὁ λογισμός γιά νά τῆς ἔρθη ὁ νοῦς της. _

Τό Μέγα Σάββατο τό πρωί δά τρέξουν νά πάρουν καινούργιο νερό ἀπό τίς
βρύσες. Ἐπάνω ἀπό τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καλλοῦν μέ ἀγελαδοκοπριά τσόφλια
ἀπό αὐγά τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Ἔτσι δά ἔχη τό σπίτι ὅλη τή χρονιά τή
χαρά τῆς Λαμπρῆς, ἀλλά καί δά φαίνονται στούς ξένους ὅτι γιορτάσανε τήν
Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. _

Τά παιδιά τή Μεγάλη βδομάδα, παίζοντας, λένε:

Κυριακή τῶν Βαΐων ὁ Χριστός καβάλλα σέ γομάρι
Μεγάλη Δευτέρα ὁ Χριστός στό χαντζάρι
Μεγάλη Τρίτη ὁ Χριστός δίνει λόγο
Μεγάλη Τετάρτη τό Χριστό τόν πιάσανε
Μεγάλη Πέμπτη ὁ Χριστός τυραγνίστηκε
Μεγάλη Παρασκευή ὁ Χριστός σέ καρφί
Μεγάλο Σάββατο χαρές γιομάτο
Μεγάλη Κυριακή τ' ἀρνί στή σούβλα

Τήν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς πηγαίνουν αὐγά βρασμένα κόκκινα στήν ἐκκλησία καί
τά διαβάζει ὁ Παπᾶς. Μετά τή Θεία λειτουργία κάνουν Χριστός
Ἀνέστη, ἀλληλοφιλιοῦνται καί ὅλη τήν ἐβδομάδα χαλάει ὁ κόσμος ἀπό τά
τραγοῦδια, τά γλέντια, τίς χαρές καί τίς ντουφεκιές. Τήν ἡμέρα αὐτή δέν τρῶνε
αὐγα κόκκινα γιατί βγαίνουν στά γίδα αὐγουλήφρες/ὄγκοι. _

Χορευτικά τραγοῦδια τῆς Λαμπρῆς.

α/Σήμερα Χριστός Ἀνέστη κα ἄυριο ἀληθῶς Ἀνέστη
σήμερα κι ὀί παντρεμμένες κάθονται καμαρωμένες
σήμερα καί τά κορίτσια κάθονται σάν κυπαρίσσια
σήμερα κι ὀί μαῦρες χῆρες κάθονται σάν κακομοῖρες
β/Στή χώρα στό Κεράσοβο στή μέση ἀπό τήν χώρα
Μπουλούμ Ἰασσιάδες κάθονται μέ τούς Μοτιοῖσαίους
Πέντε πολέμους ἔκαναν ἀπ'τό πρωῖ ὡς τό μεσημέρι
Παπᾶ Νικόλας φώναξε ἀπό τό μεταρίζι
πᾶψτε παιδιά μ'τόν πόλεμο πᾶψτε καί τά ντουφέκια
νά κατακάτση ὁ κουρνιαχτός νά μετρηθῆ τ' ἄσκέρι
μετριοῦνται ὀί Τούρκοι τρεῖς φορές καί λείπουν τρεῖς χιλιάδες
μετριοῦνται τά κλεφτόπουλα καί λείπουν τρεῖς νομάτοι
Λεῖπει ὁ Γιάννος ὁ Μακρῆς κι ὁ Κώστα Συρακιώτης
γιατί καί κεῖνοι ποῦρχονται μ' ἔννια Τούρκους δεμένους
παιδιά μου πού τούς πιάσαταν τούς σκύλους Ἀρβανῖτες
στήν ἐκκλησιά τούς πιάσαμεν πίσω στόν Ἄγιο Δῆμα

γ/ Ὅλα τά δέντρα μάραναν τά δέντρα ξερριζώνουν
μέ μάρανε μιᾶ λιγερή μιᾶς χήρας θυγατέρα
στά σκοτεινά τήν ἔλουζαν στ' ἀστρί καί στό φεγγάρι

προξενητάδες ἔρχονται τήν Εὐδοκία νά πάρουν
τά ' νιά δερφάκια δέν θελοῦν τά δέκα ὀχτώ ξαδέρφια
αὐτός ὁ Κώστας ὁ μικρός αὐτός τούς ἀναγκάζει
ἔλα Μάνα μ' νά δώσουμε τήν Εὐδοκία στά ξένα
νά τῶχει ὁ μαῦροςγύρισμα καί γώ κρασί νά πίνω
ἦρθε καιρός ἀδίσκεφτος καί χρόνος ὠργισμένος
πέθαναν τά ' νιάδερφα τά 18 ξαδέρφια
καί μέν' ὁ Κώστας μοναχός μαζί μέ τ' ἄλογο του.

Τίς ἄλλες μέρες πηγαίνουν καί γιορτάζουν σέ διάφορα παρεκκλήσια π.χ. Τήν
Τρίτη πηγαίνουν στόν Ἅγιο Γεώργιο, τήν Τετάρτη στόν Προφήτη Ἡλία, τήν
Πέμπτη στήν Παναγία, τήν Παρασκευή στήν Παναγία/Ζωοδόχος Πηγγή/ καί
τό Σάββατο στόν Ἅγιο Νικόλαο.

Σ' ὅλα τα παρεκκλήσια γλεντοῦν μέ ὄργανα. _

Μόνον τήν Τρίτη, ἑορτήν τοῦ Ἁγ.Γεωργίου, τραγουδοῦν μέ τό στόμα, χωρίς
ὄργανα καί χορεύουν ὅλοι ἕνα βῆμα τό τραγοῦδι τοῦ ἈιΓιώργη:

ἀφέντη ἀφέντη Ἀϊ Γιώργη μου σέ γρίβο καβαλάρη
τό θαῦμα ὅπου ἔκανες τώρα θά ' μολογήσω
ἐδῶ εἶναι τ' ἄγριο τό στοιχειό κι ' ὁ δράκος ὁ μέγας
στάλα νερό δέν ἄφισε νά πιοῦν στό πανηγύρι
γυρεύει νά φάη ἄνθρωπο ν' ἀφίση τό νερό του
καί ρίξουν τήν πολυψηφιά τό τίνος θελ' νά πέση
κι ' ὁ κλῆρος πάει 'σαι κι ' ἔπεσε μέσ τή Βασιλοπούλα
τήν πήραν καί τήν πήγαιναν κοντά ἀπό το δράκο
ἕνας νιός φάνηκε ἐκεῖ καβάλα στ' ἄλογο του
καί τό στοιχειό ἐκίνησε τήν κόρη γιά νά φάη
κί ὁ νιός τόν ἐκυνήγησε καί σκότωσε τό δράκο

καί τά νερά ἐκίνησαν καί τά γλυκά ποτάμια
ἐλα παιδί μ' στό Βασιλιᾶ δῶρα νά σοῦ χαρίσῃ
νά πᾶς κόρη μ' στή Μάνα σου νά πᾶς στό Βασιλιᾶ σου
νά φκίασῃς κόρη μ' ἐκκλησιά νά φτιάσῃς τόν Αἱ Γιώργη
ἐγώ τό δράκο σκότωσα καί εἶμαι ὁ Αἱ Γιώργη
καί τήν ἡμέρα τ' Αἱ Γιωργιοῦ νά τήν πανηγυρίζῃς
νά φτιάσῃς τήν εἰκόνα μου καβάλλα στ' ἄλλο γό μου
μέ τό σπαδί στά χέρια μου τό δράκο νά σκοτώνω
καί σύ κόρη μ' νά κάθῃσαι κοντά ἀπ' τ' ἄλλο γό μου
κί ὅποιος βλέπει ν' εἰκόνα μου τό θαῦμα νά θυμᾶται
καί νά δοξάζῃ τόν Χριστό καί νά τόν προσκυνᾷ.

Τήν Δευτέρα τοῦ Πάσχα ὅλοι οἱ χωρικοί πηγαίνουν στήν ἐκκλησία γιά νά
φωνάξουν τό “Χριστός Ἀνέστη”._

Μετά τήν ἀπόλυση ὁ νιόγαμπρος παίρνει τήν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως καί ὁ
Παπᾶς ἱεροφορεμένος βγαίνουν ἐξω στήν πλατεῖα τοῦ Χωριοῦ καί ἀπό ἐκεῖ
ξεκινᾷν ὅλοι καί σταυρώνουν τό Χωριό/περνοῦν γύρω ἀπό τό Χωριό/γιά νά μήν
πέσῃ ἀρρώστεια._

Στήν ἐπιστροφή ὁ Παπᾶς κάθεται στό κέντρο τῆς Πλατείας, γίνεται
ἀγιασμός, ἀσπάζονται τήν εἰκόνα καί ρίχνει ὁ καθέννας στό δίσκο χρήματα._
Ἐν συνεχείᾳ πηγαίνει ὁ Παπᾶς καί οἱ γυναῖκες στήν ἐκκλησία, βγάζουν τούς
ἄρτους καί μετά ἀρχίζει τό μοίρασμα καί τό τσούγκρισμα τῶν κόκκινων
αὐγῶν._

Ἄφοῦ τελειώσῃ ὁ Παπᾶς, βγαίνει στήν πλατεῖα καί ἀρχίζει ὁ χορός, πρῶτος ὁ Παπᾶς καί ἐν συνεχείᾳ ἄνδρες καί γυναῖκες χορεύουν στήν πλατεῖα μέχρι τό μεσημέρι. Ὁ χορός εἶναι συρτός, χωρίς ὄργανα. Τό μεσημέρι ὅλοι ἀνεξαιρέτος θά φαῖνε τό ἀρνί πού τό ψήνουν στή σούβλα. _

Τήν Τρίτη τοῦ Πάσχα πηγαίνουν στόν Ἅγιο Γεώργιο, ἔξω ἀπό τό χωριό. Εἶναι ἓνα ἐξωκλήσι ὅπου μετά τήν ἀπόλυσι τῆς ἐκκλησίας συγκεντρώνονται στό προαύλιο καί χορεύουν διάφορα τραγοῦδια τῆς Λαμπρῆς μέχρι τό μεσημέρι καί ἐπιστρέφουν στά σπίτια των. _

Τήν Τετάρτη καί τήν Πέμπτη χορεύουν στήν πλατεῖα τοῦ Χωριοῦ.

Τήν Παρασκευή τοῦ Πάσχα τήν ἐορτάζουμε μέ μεγαλύτεραν ἐπισημότητα. Τήν ἡμέραν αὕτη χορεύουμε τόν περίφημο χορό τό “Καγκελάρη”, δηλαδή χορός χωρίς ὄργανα. _

Ἐπ’ αὐτοῦ ἔχω γράψῃ σέ ἄλλη λαογραφική συλλογή ξεχωριστά. _

Τήν παραμονή τῆς Πρωτομαγιάς τό βράδυ βάζουν ἀπό ἓνα ματσάκι σκόρδα κάτω ἀπό τό μαξιλάρι τους. Τό πρωῖ πρωῖ, μόλις σηκωθοῦν ἀπό τόν ὕπνο, παίρνουν τά σκόρδα καί ἔτσι ὅπως εἶναι ἄπλυτοι ἀκόμη, τά δαγκώνουν καί τελικά τά τρώγουν, γιά νά νικήσουν –λένε- τά γαϊδούρια. Ἀλοίμονο σέ κείνους πού δέν θά κάμουν αὐτό.

Αὐτούς θά τούς νικήσουν μέ τίς φωνές τους τά γαϊδούρια καί τρία χρόνια θά εἶναι φιλάσφενοι καί ἀρρωστιάρηδες.

Τίς ἄλλες μέρες τοῦ Μάη, μόλις σηκωθοῦν ἀπό τόν ὕπνο, κάτι βάζουν στό στόμα τους γιά νά νικήσουν τόν κοῦκο. Ἐάν τούς νικήσῃ ὁ κοῦκος, ὅλη τήν ἡμέρα θά εἶναι ἄρρωστοι.

Τήν Πρωτομαγιά βγαίνουν κορίτσια καί ἀγορῖα μέ τραγοῦδια ἔξω στά χωράφια. Ἐκεῖ μαζεῦουν λουλούδια καί φτιαχνουν στεφάνια, πού οἱ ἀνύπαντροι ἀρσενικοί τά κρεμοῦν στίς πόρτες τῶν σπιτιῶν τους. Τήν πρωτομαγιά οἱ γυναῖκες δέν ζυμώνουν ψωμί, γιατί, ἂν ζυμώσουν, θά μουχλιάζῃ τό ψωμί τους ὅλη τήν χρονιά. _

Κατά τήν 1η Μάη προσπαθοῦν νά πιάσουν φίδι ζωντανό, ἰδίως ὀχιά καί κόβουν τό κεφάλι μέ ἀσῆμι καί τό ἔχουν γιά μάγια. Τήν ἡμέρα αὐτή βγάζουν ἀπό τήν ρίζα μπότσικα/εἶδος φυτοῦ/κιά τήν πετοῦν ἐπάνω στή σκεπή γιά νά μὴν πέσῃ ἀστραπή στό σπίτι.

Δέν κρεμοῦν λουλούδια στά σοκκάκια γιατί φοβονται μὴν “τ’ ἀρπάξουν τά γαϊδούρια”. _

Τῆς Ἀγίας Μαύρης δέν ἐργάζονται, γιά νά μὴ βγάλουν μαῦρα σπυριά/μαυρίτσα/στά χέρια, οὔτε τρῶνε μαῦρα σῦκα, σταφύλια, γιά νά μὴ μαυρίσουν. _

Τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου δέν μπαίνουν στούς κήπους καί στά χωράφια γιά καλλιέργεια, γιατί, ἂν δουλέψουν, θά πέσῃ χαλάζι καί θά τούς χαλάσῃ τή σοδειά. _

Στίς 24 Ιουνίου τ' Αϊγιαννοῦ τοῦ Ρηγανᾶ, ὅπως τόν λένε, πρωῖ πρωῖ σηκώνονται και μαζεύουν σ' ἓνα κουτί μυῖγες, πού τίς λένε μελισσομούμουδο. Τέτοιες ἔτρωγε –λένε- ὁ Αἰ-Γιάννης Ὁ Ρηγανᾶς, ὅταν ἀσκήτευε. Τήν ἴδια μέρα τίς πάνε στή ἐκκλησία, τίς διαβάζει ὁ Παπᾶς και τίς φυλᾶνε στό σπίτι γιά γιαιτρικό τῆς λύσσας. Ἐάν π.χ. ὑποψιαστοῦν ὅτι λύσσαξε ἓνα ζῶο, σκουμπᾶνε μελισσομούμουδο, τό ἀνακατεύουν μέ ζυμάρι και τό δίνουν και τό τρώει τό ζῶο. Γιά νά μή λυσσαῖξη πρέπει νά φάη ἀπό λίγο μελισσομούμουδο τρία Σάββτα συνέχεια, πού τό πρώτο θά εἶναι στή χάση τοῦ φεγγαριῦ.-

Ἀπό τήν Κυριακή τῶν Ἀγίων Πάντων μέχρι τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων νηστεύουν τό κρέας και τά γαλακτερά. Τήν ἀποκριά αὐτή τήν θεωροῦν ἀνώτερη ἀπ' τίς ἄλλες .

Τήν παραμονή τό βράδυ τῆς 1ης Αὐγούστου οἱ γυναῖκες κρύβουν τίς ρόκες τους πού γνέθουν, γιά νά μή τίς ἴδουν τήν 1η Αὐγούστου τά ἡμερομῆνια. Ὅσες τίς ἴδουν τήν ἡμέρα ἐκείνη, αὐτές ὅλη τή χρονιά θά τίς πιάσουν οἱ θέρμες.

Οἱ τσοπάνηδες παρακολουθοῦν τόν καιρό ἀπό τήν 1η Αὐγούστου μέχρι τίς 12 Αὐγούστου, δηλαδή τούς δώδεκα μῆνες, γι ' αὐτό λέγονται ἡμερομῆνια. Κάθε ἡμέρα θά εἶναι και ἓνας μῆνας. Ὅποιον καιρό κάμη κάθε ἡμέρα, τέτοιον καιρό θά ἔχουμε κάθε μῆνα. Πρώτη Αὐγούστου ἔχουμε τόν μῆνα Αὐγουστο, δύο Αὐγούστου ἔχουμε τόν Σεπτέμβριο κλπ. Τό βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ Αὐγούστου οἱ μητέρες ἀλοΐφουν τά παιδιά μέ κατράνι πίσω ἀπό τ' αὐτιά, γιά νά μή τά πιάση ἡ σουταδιάμα/παρωτίτιδα/._

Από τήν 1η Αύγουστου μέχρι τίς 15,κάθε ημέρα καλοῦν τόν Παπᾶ στά σπίτια τους νά τούς κάνη παρακλήσεις. Τῶχουν αὐτό σέ καλό.

Στίς 29 Αύγουστου, τοῦ Ἀϊ-Γιαννοῦ,πού τήν λένε τή γιορτή αὐτή "ἐβδομήντα ἀρρώστειες",δέν τρῶνε κρέας -γάλα καί λάδι ἀκόμη.

Ὅποιος ἀρτηθῆ δά τόν πιάσουν ἐβδομήντα ἀρρώστειες ὡς τήν ἄλλη τή χρονιά τήν ἴδια μέρα. Ὁ χειμῶνας-λένε- προειδοποιεῖ τούς ἀνθρώπους ὅτι ἔρχεται, γιά νά ἐτοιμαστοῦν ὡς ἐξῆς: Τ' Αἶ -Μηνά ἐμήνυσα, τ' Αἶ-Φιλίπου εἶμαι αὐτοῦ, Αἶ-Βαρβάρα βαρβαρώνει, τ' Αἶ-Σάββα σαββανώνει καί ὁ Αἶ-Νικόλας παραχώνει. Τήν παραμονή τοῦ Αἶ-Ἀνδρέα τό βράδυ, βράζουν μπόλια/καλαμπόκι/καί μέσα ρίχνουν κουκιά, φασόλια.σιτάρι, γιά νά εὐτυχήσῃ ἡ σοδειά. Μπόλια βράζουν καί στά εἰδόδια τῆς Θεοτόκου.-

Τήν παραμονή τῶν Χριστουγέννων τό βράδυ παντρεύουν τήν φωτιά. Ρίχνουν στή φωτιά κέδρο, δάφνη, ἐλγά καί παρτσαλάει ἢ φωτιά/πετᾶνε σπίδες/καί ὅσες περισσότερες σπίδες πετᾶνε αὐτά, τόσο εὐτυχία δά ἔχῃ τό σπίτι. _

Ἐπίσης ἀπό τό βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων μέχρι Φῶτα ὑπάρχουν τά παγανά, ὅπως λένε τίς δώδεκα μέρες αὐτές. Καμμιά γυναῖκα δέν γνέφει τή νύχτα ἐξω. οὔτε πηγαίνει στό λάκκο νά πλήνῃ, γιατί τίς παίρνουν οἱ καπιτσιοῦρδες/καλλικάντζαροι/καί τούς κάνουν κακόκαί τούς παίρνουν καί τήν φωνή. _

*Προτού κοιμηθοῦν βάζουν στή φωτιά μάλλινα μπαλώματα ἡλιβάνι, γιά νά μήν
πλησιάσουν στό σπίτι οἱ καπιτσοῦρδες ἀπ'τή μυρουδιά.*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

-----
*ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ, ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ, ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΓΚΥΕΣ, ΤΙΣ ΛΕΧΩΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.* _

.....

Λεχώνα και παιδί.

Όταν τή λεχώνα τήν πιάσουν οί πόνοι φωνάζουν τή Μαμή. Ή Μαμή όταν ξεκινήσει για τό σπίτι τής λεχῶνας δέν γυρίζει πίσω από τόν δρόμο στό σπίτι της για νά πάρη κάτι ποῦ ξέχασε, διότι τό παιδί ποῦ εἶναι στήν κοιλιά δά βγή ἀνάποδα και δά πάθη κακό. Ἐπίσης δέν λέει στους δικούς της ποῦ δά πάη, γιατί ἡ λεχώνα λογοπιάνεται και δέν δά λευτερωθῆ καλά.

Όταν φτάση στό σπίτι τής λεχῶνας, παίρνει ξυλαράκια, τά ρίχνει στή φωτιά και λέει στή λεχώνα “καλή λευτεριά”.

Ύστερα παίρνει ἕνα αὐγό και σταυρώνει τή λεχώνα μ’ αὐτό ἀπό τό κεφάλι μέχρι τά πόδια της, για νά βγή τό παιδί της και νά κυλήση γρήγορα, ὅπως κυλάει τ’ αὐγό.

Ἄν ἡ λεχώνα δέν λευτερώνεται, παίρνουν τόν Παπᾶ και τής διαβάζει τά λευτεροχάρτια/παράκλησι Παναγιάς/._

Μόλις γεννηθῆ τό παιδί, τρέχει ἕνας ἀπό τό σπίτι τής λεχῶνας στόν Παπᾶ, για νά πάρη εὐχολονέρι. Μ’ αὐτό πλένει τά χέρια της ἡ Μαμή κι ’ ὅσοι ἄλλοι ἔπιασαν τή λεχώνα και τό παιδί. Ἐπίσης ραντίζουν τά ροῦχα και τά σκεπάσματα τής λεχῶνας κι ’ ὅλο τό σπίτι. Ἀμέσως φτιάχνουν τηγανίτες, τρώει πρῶτα ἡ Μαμή κι ’ ὕστερα ἡ λεχώνα και οί ἄλλοι τοῦ σπιτιοῦ. Τηγανίτες στέλνουν στους συγγενεῖς και γύρω στή γειτονιά, για νά τους ζήση τό παιδί._

Μέχρι νά σαραντίση ή λεχώνα, έξω από τό σπίτι της φωτιά δέν βάζουν, ούτε προζύμι δίνουν, ή δανεικό ψωμί κ.λ.π. γιατί θά βγάλη τό παιδί της πόνους στό στόμα, δηλαδή “Κάφτρα”. Γιά νά τό κάνουν καλά άπ’ αύτή, καλοϋν μιά θεία τουςπού νάχη κοτσίδα μεγάλη τά μαλλιά της.

Ή θεία βάζει τήν κοτσίδα της στό στόμα τοϋ παιδιοϋ τρεις φορές και λέει “πᾶρε θεία τήν “Κάφτρα”._

Κάθε βράδυ ή λεχώνα περνάει τό μικρό άπό τήν φωτιά τρεις φορές και λέει “πᾶρε κακό τό κακό”.

Ή λεχώνα άπό τήν ώρα πού θά γεννήση μέχρι νά περάσουν τρεις μέρες, έξω από τό σπίτι της δέν βγαίνει._

Όταν θά πρωτοβγή τήν ραντίζουν μέ τό ευχολονέρι και τῆς βάζουν μερικά πετραδάκια στό στῆθος γιά νά κατεβάση γάλα.

Άν τύχη και τῆς πονέση τό στῆθος της, παίρνει ἕνα χτένι πού χτενίζει τά μαλλιά της, τό καθαρίζει καλά και άφοϋ τό σταυρώση στό άλεύρι, τό βάζει στό στῆθος γιά νά γίνει καλά.

Άν ἔχη πολύ γάλα και τήν πονοϋν οί μαστοί, τότε δένει πίσω άπό τήν πλάτη της ἕνα σφντύλι, πού βάζουν στόν πάτο στ’ άδράχτι και γνέδουν, γιά νά μαζευτῆ τό γάλα της πίσω._

Μέχρι νά σαραντίση δέν λούζεται, δέν βγαίνει σέ γλέντια και διασκεδάσεις, κοιμάται μόνη της, δέν κυττάει ψηλά, αλλά χαμηλά, δέν πλένει τά ρουχα, δέν βγαίνει έξω από τό σπίτι της μετά τή δύσι τοῦ ἡλιου και μέχρι τό πρωί, δέν αφήνει νά μπῆ στό σπίτι της γυναῖκα πού νά γνέθη μαλλί, για νά μήν κάνη κορίτσια.

Ὅποιος μπῆ στό σπίτι μετά τή δύσι τοῦ ἡλιου, ἕνα πρόσωπο τοῦ σπιτιοῦ της λεχώνας τοῦ ρίχνει στά πόδια φωτιά, για νά πάρη μαζί του τά κακά πού τυχόν ἔχει. _

Τόν ἀφαλό τοῦ μικροῦ, ὅταν πέση, τόν φυλάει ἡ μάνα του στήν κασσέλα, για νά τόν δίνη στό παιδί της ὅταν μεγαλώση και χάνη κάτι για νά τό βρίσκη, αλλά και ὅταν φύγη στά ξένα, για νά ῥεχεται πάλι στό σπίτι. _

Οἱ συγγενεῖς τῆς λεχώνας πηγαίνουν σ' αὐτή, προτοῦ σαραντίση, τηγανίτες ἢ πίττα. _

Ἄν ἡ λεχώνα ἔχει γεννήση ἀγόρι, δέν πηγαίνει ἀκριβῶς στίς σαράντα μέρες στήν ἐκκλησία για νά πάρη εὐχές, ἀλλ' αφήνει νά περάσουν δύο-τρεις μέρες. Τό κάνει αὐτό, για νά ξαναγεννήση πάλι ἀγόρι. Ἄν ὅμως ἔχει γεννήσει κορίτσι, τότε πηγαίνει για εὐχές δύο-τρεις μέρες γρηγορώτερα ἀπό τίς σαράντα, για νά μή ξαναγεννήση κορίτσι. Τήν ἡμέρα πού ἔχει ἀποφασίσει για νά πάρη εὐχές, ἀλλάζει και πλένει ὅλα τά ρουχα και τά σκεπάσματά της. _ Ὅστερα παίρνει ἕνα ἀρσενικό παιδί μικρό τοῦ Σχολείου και πηγαίνει στήν ἐκκλησία για νά πάρη εὐχές.

Οί γυναῖκες πού κάνουν συνέχεια κορίτσια, βρίσκουν ἕνα χορτάρι πού λέγεται “σαρκοχόρτι”, τό τρώνε γιά νά κάνουν ἀγόρι. Ἐκτός ἀπ’ αὐτό, παίρνουν ἕναν ἀφαλό ἀπό νεογέννητο ἀρσενικό παιδί, τόν στεγνώνουν, τόν διαβάζει ὁ Παπᾶς τή Μεγάλη Πέμπτη, τόν τρώει ἡ γυναῖκα πού κάνει κορίτσια τήν πρωτομαγιά, γιά νά κάνει ἀγόρι. _

Ἦταν μιά γυναῖκα δέν θέλει νά κάμη ἄλλα παιδιά, τρώει “στειρόχορτο” πού τό βρίσκει στίς γίδες πού ἔχουν νά γεννήσουν ἑπτά χρόνια.

Τό στειρόχορτο τό δίνουν στόν Παπᾶ μά τό διαβάση σαράντα μέρες καί ἔπειτα τό τρώνε. Ἦταν τό φάη ἡ γυναῖκα, δέν γεννάει ἑπτὰ χρόνια καί μόλις περάσουν τά ἑπτὰ χρόνια καί δέν θέλει νά γεννήση, ξανατρώει πάλι στειρόχορτο κ.ο.κ.

Ἦν μιᾶς γυναῖκας τῆς πεθαίνουν τά παιδιά, τότε παίρνει ἀπό ἕνα συγγενῆ της τό παιδί καί τό παίρνει γιά δικό της καί τό υἱοθετεῖ καί ἔτσι μόλις γεννήση ἡ ἴδια τῆς ζοῦν τά παιδιά.

Ἐπίσης ἂν μιᾶς γυναῖκας τῆς πεθαίνουν τά παιδιά καί τύχη νά γεννήση ἄλλο, μόλις γεννηθῆ τό παίρνει ἡ μαμή καί τό βάζει στή μέση τοῦ δρόμου. Ὅποιος τό βρῆ πρῶτος, αὐτός τό βαφτίζει καί τοῦ χαρίζει τῶνομα. Ἦν εἶναι ἀρσενικό, τό λέει Στράτο/γιατί τό βρῆκε στή στράτα/καί ἂν εἶναι θηλυκό τό λέει Στρατούλα. _

Ἦ Μαμή, μόλις βάλῃ τό παιδί στή μέση τοῦ δρόμου, κρύβεται ἐκεῖ κοντά, γιά νά ἰδῆ ποιός θά τό πρωτοβρῆ. Ὅποιος τό βρῆ πρῶτος, τοῦ φωνάζει δυνατά “Στάσου Νουνέ, νά στέκωνται καί νά τῆς χιλιάσουν τῆς μάνας τά παιδιά”. _

Μόλις γεννηθῆ τό παιδί, τοῦ βάζουν στό στόμα ἕνα μικρό κλωνί σκούπας, γιά νά γίνει φαγούρικο καί νά τρώη πολύ ὅπως ἡ σκούπα πού τά μαζεῦει ὅλα καί τίποτε δέν ἀφίνει. Ἐπίσης τό σταυρώνουν μ' ἕνα δαχτυλίδι, γιά νά μήν κάνη ἔμετό.

Όταν τό μικρό κλαίη συνεχῶς καί ἔχη κοψίματα στήν κοιλιά του, παίρνουν ἔνγη κλωνιά βρίζα καί τά κόβουν κάθε μέρα ἀπό τρία μαζί.

Στήν γυναῖκα πού τό κόβει, μιά ἄλλη τῆς λέει: "Τί κόβεις αὐτοῦ Κυρά;" Αὐτή τῆς ἀπαντᾷ: "Κόβω τά κοψίματα τοῦ μικροῦ καί τῆς Μάνας του". Ὁ διάλογος αὐτός ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές. Ὑστερα ἡ γυναῖκα ποῦ κόβει τά κλωνιά λέει μόνη της τρεῖς φορές δυνατά "Τά κόβω τά ξερριζώνω". -Αὐτά γίνονται τρεῖς μέρες ἀπό μιά φορά τήν ἡμέρα. _

Βασκανία :

Ἐάν τύχη καί ἀρρωστήση τό παιδί, πρώτη τους δουλειά εἶναι νά τοῦ ρίξουν τάκαρβουνα, μήπως πάσχει ἀπό μάτι, ὅπως τό λένε/βασκανία/. Ἐπίσης γνωρίζουν τό παιδί ἂν εἶναι ἀπό βασκανία, ἐάν ἔχη τά τσίγουρα/βλέφαρα/τῶν ματιῶν στριμμένα. Παίρνουν ἀπό τή βρύση νερό ἄκριτο, τό ρίχνουν στό πιάτο καί ἐν συνεχείᾳ ρίχνουν στό πιάτο μέ τό νερό ἐννέα κάρβουνα ἀναμμένα ἕνα-ἕνα καί ἐάν τά κάρβουνα πᾶνε στόν πάτο ἀπό τό πιάτο, τό παιδί ἔχει πάρει ἀπό μάτι/εἶναι βασκαμένο/. Μέ τό νερό τοῦ πιάτου ραντίζουν τό παιδί σαράντα φορές καί τό πλένουν τρεῖς φορές ἀνάποδα στό πρόσωπο ἀπό τό σιαγόνι πρὸς τό κεφάλι ἐπάνω καί τό ὑπόλοιπο νερό τό ρίχνουν στή γάτα. Ἐάν ἡ γάτα τιναχτῆ τό κακό ἔφυγε ἀπό τό παιδί. Ἐάν ὅμως τά κάρβουνα σταθοῦν ἐπάνω στό νερό, τό παιδί δέν εἶναι ματιασμένο. Ἐάν αὐτός πού μάτιασε τό παιδί ἀρνηθῆ νά φτύση τρεῖς φορές τό παιδί, τότε παρακολουθοῦν στό δρόμο πού θά περάσῃ, πού θά πατήσῃ τό δεξί του πόδι. Ἀπό τό μέρος αὐτό παίρνουν λίγο χῶμα καί μέ νερό ἄκριτοτά δίνουν στό ματιασμένο παιδί καί πίνει γιά νά γίνῃ καλά. Ἐπίσης τό πηγαίνουν στόν Παπᾶ καί τοῦ διαβάξει τά ξόρκια τῆς Παναγίας. _

Τό περνοῦν ἐπάνω ἀπό τήν φωτιά τρεῖς φορές τό βράδυ καί λένε πᾶρε κακό τό κακό-πᾶρε κακό τό κακό-πᾶρε κακό τό κακό καί ἀμέσως ρίχνουν τρία σπειριά ἀλάτι καί ἀφοῦ σταυρώσουν τό παιδί μέ κάθε σπειρί, λένε "σταυρώνω τό μάτι-σταυρώνω τ' ἀλάτι, νά σκάσῃ τό κακό μάτι" καί τά ρίχνουν στή φωτιά καί σκάζει. Τό ἴδιο γίνεται καί μέ τ' ἄλλα δύο σπειριά.

Ἐάν ἔχουν ὑποψία ἀπό κανέναν ἄνδρα ἤ γυναικα πού μάτιαξε τό παιδί, στέλλουν καί τῆς παίρνουν φτύμα/σάλιο/ στό φλυτζάνι καί τό βάζουν στό στόμα τοῦ παιδιοῦ νά τό καταπιῆ.

Γιά νά προλάβουν τό μάτιασμα τῶν παιδιῶν τους,τά μαυρίζουν στό πρόσωπο μέ καρβουνο καί τά γυρίζουν σέ σταυροδρόμι τοῦ χωριοῦ,γιά νά τά ἰδοῦν τά κακά μάτια,πῶς τά παιδιά τους δέν εἶναι ὠμορφα._

Γιά τή βασκανία κρεμοῦν στά παιδιά τους φυλαχτά.Φτιάχνουν μιά μικρή σακουλίτσα καί μέσα βάζουν ἄρτο ἀπό τήν Μεγάλη Πέμπτη,λίγο λιβάνι καμμένο,ἀπό τήν ὥρα πού λέει ὁ Παπᾶς τό “ἐξαιρέτω”καί τρία ἄνθη ἀπό παλιοῦρι._

Ἐπίσης σέ μιά σακουλίτσα βάζουν ἓνα σπειρί σκόρδο,τρία σπειριά λιβάνι ἀπό “ἐξαιρέτω”,τρία σπειριά ἀλάτι καί λίγη ἀσφάκα.Τέτοια σακουλίτσα βάζουν καί οἱ νεόνυμφοι καί τά ὠμορφα κορίτσια στή ζώνη τους._

Βάπτισμα:

Τήν ώρα πού έτοιμάζουν τό μικρό γιά νά τό βαφτίσουν,βάζουν στή φασκιά του έννηά μικρά λιθαράκια,ένα χαρτί νά έχη γράμματα,ένα βελόνι μέ μιά δαχτυλήθρα στά θηλυκά.Τά λιθαράκια τά βάζουν γιά νά φεύγη γρήγορα όταν μεγαλώση,όπως τό λιθάριόταν τό πετῶμε.Τόγραμμένο χαρτί τό βάζουν γιά νά μάθη γράμματα όταν μεγαλώση καί νά γίνει δασκάλα ή δάσκαλος,τό βελόνι μέ τήν δαχτυλήθρα τά βάζουν γιά νά τῆς πιάνουν τά χέρια όταν μεγαλώση καί νά φτιαχνη ροῦχα ή κεντίσματα.Τά βάζουν αὐτά μέ τά ροῦχα του ὕστερα ἀπό τό βάφτισμα.Όταν βαφτίσουν τό μικρό στήν ἐκκλησία καί τό πᾶνε στό σπίτι,μόλις τό ἀφίσουν νά ήσυχάση,τό κουνᾶνε λίγες φορές, γιά νά μή γίνη κοιμισμένο όταν μεγαλώση._

Τήν ώρα πού τό βαφτίζουν ,κάτω ἀπό τήν κολυμβήωρα,βάζουν ένα σταυρό καί τό ἔχουν γιά φυλαχτό του.-Τά φυλαχτά αὐτά τά κρεμοῦν ἀπό τόν λαιμό τοῦ παιδιοῦ μ' ένα σχοινί.Στό ἴδιο σχοινί ή σέ ἄλο κρεμοῦν δεκάρες,δόντια ἀπό γουροῦνι,κερατάκια ἀπό ἀρνιά ή κατσίκια,σταυρούς καί ὅ,τι ἄλλο ποῦ φαντάζει τό μάτι.Τά κρεμοῦν τά στολίδια ,γιά νά κυττάζουν αὐτά τά κακά μάτια._

Τά παιδιά τά βαφτίζει ὁ νουνός πού στεφάνωσε τούς γονεῖς.

Ἄν ὅμως κάνουν συνέχεια ένα-δύο κορίτσια,τότε ἀλλάζουν Νουνό,γιά νά κάνουν ἀγόρια.Ὁ Νουνός, γιά νά βαφτίση,ἀγοράζει πέντε λαμπάδες,ένα μπουκάλι λάδι,μιά πετσέτα,μιά πλάκα σαποῦνι,ένα κομμάτι πανί ἄσπρο καί ροῦχα γιά τό μικρό.Οἱ πέντε λαμπάδες εἶναι μία γιά τό μικρό ,ή ἄλλη γιά τήν Μαμή,ή τρίτη γιά τόν Νουνό,ή τέταρτη γιά τόν Παπᾶ καί ή πεμπτη γιά τήν ἐκκλησία.Τό λάδι τό ρίχνουν μέ τό νερό στήν κολυμπήθρα,τήν πετσέτα καί τό σαποῦνι γιά νά πλένη καί καθαρίζη ,τά χέρια του ὁ Παπᾶς,ἄσπρο πανί,πού

λέγεται λαδόπανο, για να τυλίξουν το μικρό μόλις το βγάλουν από το νερό. Και στην Μαμή και στα παιδιά ο Νουνός μοιράζει χρήματα. _

Ο Νουνός, εάν θέλη, αγοράζει, για το παιδί που θα βαφτίσει, κουστούμι, παπουτσάκια, κάλτσες, σταυρό και τα ρίχνει την ώρα που το βαφτίζει. Τα ρούχα αυτά τα λένε “φωτίκια”. Αν δεν τα δώσει την ώρα αυτή, θα τα στείλη μ’ ένα αρσενικό παιδί την Κυριακή των Βαΐων. Στο παιδί που θα πάη τα “φωτίκια”, οι γονείς του δίνουν 10-20 δραχμές και θα καθίση να φάη χέλια. _

Την Κυριακή το βράδυ οι γονείς του παιδιού στέλλουν με ένα συγγενή των στον Νουνό που έστειλε τα “φωτίκια” πουκάμισο, κάλτσες ή μαντήλι της Νουνᾶς, κρασί, κουλούρια με αυγά κόκκινα και ένα αρνί. Ο Νουνός του κάνει το τραπέζι και όταν φεύγη του αλλάζει το κουλούρι και τα αυγά. _
Μέχρι να γίνη 10-12 χρονών το παιδί, κάθε χρόνο, την Δευτέρα του Πάσχα, του στέλλει ο Νουνός μια χρωματιστή λαμπάδα και το κουλούρι με το κόκκινο αυγό. _

Φ ό β ο ς:

Έάν τό παιδί τύχη καί δέν μπορεῖ νά μιλήσῃ, τότε τό βάζουν μέσα σέ ἕνα τράγινο σακκί καί, ἀφοῦ τό φορέσῃ ἕνας στό κορμί του ,τό γυρίζει τρία Σάββατα γύρω ἀπό τήν ἐκκλησία καί ἐν συνεχείᾳ σέ ὅλους τούς κεντρικούς δρόμους τοῦ χωριοῦ γιά νά μιλήσῃ. Ἄν συναντηθοῦν μέ ἄλλον καί τόν ρωτήσῃ τί ἔχεις αὐτοῦ στό σακκί, αὐτός ἀπαντᾷ “ἀγοράζω ἕνα σακκί λόγια”.
Έάν τύχη τό παιδί καί τρώῃ χῶμα καί γιά νά μή ξαναφάῃ, πρέπει νά τό ζυγίσῃ ὁ Νουνός του τρία Σάββατα συνέχεια.

Γιά νά μή φοβᾶται τό παιδί στόν ὕπνο, παίρνουν ἕνα ροῦχο τοῦ παιδιοῦ καί τό πηγαίνουν στήν ἐκκλησιά, γιά νά λειτουργηθῇ σαράντα φορές. Ὑστερα τό παίρνουν καί τό φορεῖ τό παιδί.

Ἐπίσης τοῦ δίνουν τήν μπουκιά ἀπό φαγητό νά τήν φάῃ, πού ἔχουν φυλάξει ὅταν τούς βρῆκε ὁ σεισμός πού ἔτρωγαν.

Ἄν τύχη ξαφνικά καί φοβηθῇ κανένα παιδί, τότε τοῦ ρίχνουν χῶμα στό στήθος, πού παίρνουν ἀπό κάτω. Ἐπίσης ρίχνουν ἕνα ὄπλο στόν ἀέρα καί τό φυσίγγιο ζεστό τό βάζουν στήν κοιλιά τοῦ παιδιοῦ.

Φροντίδες περί τῶν μικρῶν. _

α/ Ἡ κούνια.

1/Σαρμανίτσα. Αὐτή κατασκευάζεται ἀπό σανίδες ,σχῆμα σκάφης πού πλένουν οἱ γυναῖκες.Στό ἐπάνω μέρος ἔχει μιά σανίδα σχημα μισοφέγγαρο/κεφαλάρι/καί λίγο πιο κάτω μιά ἄλλη μισοφέγγαρη βέργα/τσιτά/γιά νά σκεπάζουν τό μωρό καί νά μή τοῦ πέφτουν τά σκεπάσματα στό πρόσωπο καί πουμπωθῆ.Στό τέλος τῆς σαρμανίτσας πρὸς τά πόδια ἀνοίγουν μιά τρύπα γιά νά φεύγουν τά οὔρα._

2/Τό παιδί τό κοιμίζουν,κατά τίς πρῶτες ἡμέρες,κάτω,μαζί μέ τήν μητέρα του,ἀφοῦ τό δέσουν κοπανέλι.Μένει κάτω 8 ἡμέρες μέ τήν μητέρα του καί μετά τό βάζουν στήν σαρμανίτσα._

Όταν πηγαίνουν στίς δουλειές,τό παιδί τό κοιμίζουν στήν σαρμανίτσα.Στό δρόμο τό μεταφέρουν φορτωμένο στή σαρμανίτσα.Τήν σαρμανίτσα δέν τήν μεταφέρουν ποτέ ἀδειανή,διότι ἀποθνήσκει τό μικρό._

α/Ὁ ὕπνος τοῦ μωροῦ

Μόλις πλαγιάσουν τό μικρό στή σαρμανίτσα,ἀρχίζουν καί τοῦ τραγουδοῦν,γιά νά ἀποκοιμηθῆ._

ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Κάθε μητέρα στά μικρά της λέει διάφορα τραγοῦδια γιά νά τά ὑπνώση ἢ γιά νά μήν κλαῖνε. Τέτοια εἶναι:

Νάνι, Νάνι, Νάνι του
κι ' ἄργα να στό γάμο του
καί στά ρεβονίσια του
Ἐλα ὕπνε ἀγάλ, ἀγάλι
στής μπεμπέκας τό κεφάλι
ἐλα ὕπνε ἀπ'τά βουνά
κι ' ἀπ'τά κρύα τά νερά
τής μπεμπέκας μου τό γάμο
Μάη κ' 'Απρίλη θά τόν κάμω
θά καλέσω τόν 'Αλῆ
νά βαρέση τό βιολί
Τάρνα νά καί πώ, πώ, πώ
τό παιδί θέλει χορό
τά βιολιά δέν τᾶναι ἐδῶ
ποιός θά πάη νά μοῦ τά φέρη
πέντε τάλληρα στό χέρι
κι ' ἄλλα πέντε στή σακκούλα
νά τά φέρ ' κυρά Γιαννούλα.
Τό παιδί μου τό καλό
τῶχει ἢ Μάνα μοναχό
μοναχό καί ἀκριβό
καί στόν κόσμο ξακουστό
νά μοῦ δώσουνε φλουριά

καί τοῦ κόσμου τά καλά
τό παιδί μου δέν τό δίνω
ἀπ'τά χέρια μ'δέν τ' ἀφίνω.

Τό παιδί πού ἔχω ἐγώ
παχουλό καί γαλανό
κάθε ὥρα τό στολίζω
τό ἀλλάζω,τό χτενίζω
γιά νά γίν'κ' αὐτό τρανό
μεσ'στό κόσμο ξακουστό.

Τοῦ παιδιοῦ μου ἐγώ τό γάμο
Μάη κι ' Ἀπρίλη θά τόν κάμω
θά καλέσω τᾶργανα
τά μισά τά Γιάννινα
κι ' ὅλη τήν Παραμυδιά.

Νά καλέσω τίς κυράδες
νά τοῦ πλύνουν τούς πατσιάδες.

Νάνι,Νάνι,Νάνι του
κι ' ὅλοι Νάνι πέστε του
γιά νά γίνη γρήγορα
γιά νά γέν' γιά τό Σχολεῖο
βιβλία νά τοῦ πάρω ἐγώ.
ἔλα ὕπνε ἀγάλι,ἀγάλι
ἀπ' τήν πόρτα τή μεγάλη._

Τάρνα,τάρνα,ταρνά του
ἔλα ὕπνε στά ματάκια του
σιμά στά τσινουράκια του
ἔλα ὕπνε ὕπνησέ το
κι ' ἀλαφρά ἀποκοίμησέ το.

Τό παιδί μου τ' ἄσπρο,τ' ἄσπρο

τό καλέσανε στό κάστρο
ποῦ πᾶς μωρή, ποῦ πᾶς μωρή
στό μπακάλι γιά τυρί
γιά τυρί γιά τρίμματα
γιά στρουφογυρίσματα._

Νάνι, Νάνι, τό παιδί
ὡσπου νᾶρθη ἡ μάνα του
πού πάει μακρυνά
καί δέν φαίνεται πουθενά
πάει στή βρύση γιά νερό
γιά νερό κρύο νερό
Νάνι σου, νά σέ χαρῶ
καί νά σέ ἰδῶ μεγάλο
νάσέ στείλω στό σχολειό
βιβλία νά σοῦ πάρω ἐγώ.

Τό πρῶτο τάγισμα καί ὁ πρῶτος θηλασμός._

Δίνουν εἰς τό νεογνόν τήν πρώτην ἡμέραν ὀλίγον ξύδι, τήν δεύτερη ἡμέρα
χαμαίμηλο, ἀπό τήν τρίτη ἡμέρα καί πέρα ἡ μητέρα του νά θηλάση._
Ὅταν ἡ μητέρα δέν ἔχη γάλα γιά νά θηλάση τό μικρό, τότε τοῦ δίνουν γάλα
ἀπό ξένη γυναῖκα._

Τό πρῶτο λουτρό τοῦ παιδιοῦ.-

Μόλις γεννηθῆ τό μωρό, πλένουν μέ λάδι καί νερό.
Οἱ μοῖρες ἔρχονται στίς τρεῖς μέρες γιά νά μοιράνουν τό παιδί καί νά τοῦ
γράψουν τή ζωή._

Τιμωρίαι παιδιῶν καί σχετικαί προλήψεις. _

Δέν χτυποῦν τά παιδιὰ μέ τήν σκούπα, γιατί, ὅταν μεγαλώσουν καί παντρευτοῦν, δέν κάνουν παιδιὰ, ἐνῶ, ἐάν χτυπήσουν μέ τήν σκούπα τίς κοπέλλες, θά κάνουν πολλά παιδιὰ. _

Ἐπίσης κυττάζουν τά παιδιὰ ψηλά στό κεφάλι/κουρκοκέφαλο/καί ἐάν ἔχουν δύο κύκλους/στεφάνια/, θά παντρευτοῦν δύο φορές, ἐάν ἔχουν ἕνα, θά παντρευτοῦν μιά φορά. _

Ἀπαγορεύσεις πράξεων πρός ἀποτροπήν κακοῦ. _

Ἀπαγόρευαν στό παιδί νά μή σφυρίζη τήν νύχτα, γιατί μαζεύονται οἱ σαίταναρέοι/διαβόλοι/γύρω ἀπό τό σπίτι. Νά μή γυρίζη τήν πυρωστιά ἀνάποδα, γιατί μουτζώνει τόν Θεό. Νά μή πλέκουν κάθε Τρίτη καί Παρασκευή βράδυ καί γιά τήν μέν Τρίτη εἰς ἔνδειξιν πένθους γιά τό πάρσιμο/ἄλωσι/τῆς Πόλης/Κωνσταντινουπόλεως/γιά δέ Παρασκευή εἰς ἔνδειξιν γιά τήν σταύρωσι τοῦ Χριστοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

---

*ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ ΟΝΟΜΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ*

.....

1. _ Όλα τὰ ἀρσενικά μέλη τῆς οἰκογενείας, μικρά καί μεγάλα, γιορτάζουν. Τά δηλυκά συνήθως δέν γιορτάζουν. Τήν παραμονή τῆς γιορτῆς , τρώγουν καί γλυκά . Ἐπίσης τρώγουν καί γλεντοῦν τό μεσημέρι καί τό βράδυ τῆς γιορτῆς. Τό πρωῖ πηγαίνουν στήν ἐκκλησία τό ὕψωμα, γιά νά τό διαβάσῃ ὁ Παπᾶς. Τό ὕψωμα εἶναι σιτάρι βρασμένο σ' ἓνα πιάτο μέ ζάχαρη, σταφίδα καί ζαχαράτα ψιλά, δύο λειτουργίες/μιά μικρή τή δίνουν τοῦ Παπᾶ νά τήν λειτουργήσῃ καί μιά μεγάλη, γιά νά βγάλῃ τόν ἄρτο ὁ Παπᾶς /καί δύο κηριά, ἀπό τά ὁποῖα τό ἓνα παίρνει ὁ Παπᾶς. _

Τό ὕψωμα , ἀφοῦ τό διαβάσῃ ὁ Παπᾶς , τό μοιράζει στούς συγγενεῖς καί ἐπισκέπτας στό σπίτι κι ' εὐχονται “Χρόνια πολλά”. _

Ἄν δέν πᾶνε τό ὕψωμα στήν ἐκκλησία, πηγαίνει ὁ Παπᾶς καί τό διαβάζει στό σπίτι, μετά τή θεία λειτουργία.

Μετά τήν ἐκκλησία, παρέες, παρέες, ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Χωριοῦ πηγαίνουν στό σπίτι αὐτοῦ πού γιορτάζει καί τοῦ εὐχονται “Χρόνια πολλά”. - Ὅσοι ἔχουν πένθος δέν γιορτάζουν. _

Στίς ὀνομασίες τῶν παιδιῶν, ἀρσενικῶν καί ωηλυκῶν, ἀντί νά τά χαιρετίσουν, πολλές φορές τούς τραβοῦν τ' αὐτί, τούς εὐχονται χρόνια πολλά καί τούς προσφέρουν διάφορα δῶρα καί κυρίως παιγνίδια καί γλυκά.

2. _ Ὄταν πρόκειται νά κτίσουν καινούργιο σπίτι, σφάζουν ἓνα ζῶο καί τό γυρίζουν στά θεμέλια, γιά νά στάξῃ σ' αὐτά τό αἷμα. Τό κάνουν αὐτό γιά νά στοιχειωθῇ καλά τό σπίτι πού φτιάχνουν. Τό κρέας τό μαγειρεύουν γιά νά τό φᾶνε οἱ μαστόροι, τό δέ κεφάλι τό παίρνει ὁ Παπᾶς. Ἐπίσης βάζουν στίς

τέσσερες γωνίες του τοίχου από ένα μπουκάλι μέ άγίασμα, για να μην πάδη τίποτε τό σπίτι. _

Όταν φτιάσουν τόν σκελετό τής στέγης,βάζουν στίς άκρες της από ένα κλωνάρι έληῆς και από ένα ξύλο πού τά ένώνει ένα σχοινί.Στό μέσον τής σκεπής κάνουν έναν μεγάλο στυρό.Τότε οί τεχνίτες χτυπούν τά σκεπάρια τους στά ξύλα τής στέγης,για να ακούσουν οί συγγενείς του σπιτονοικοκύρη και ὅλοι οί κάτοικοι ὅτι τό σπίτι τελειώνει.Καθένας μέ τό δῶρο του-μαντήλι,πετσέτα ἢ χρήματα-πηγαίνει στό καινούργιο σπίτι,για να τό δώση στους τεχνίτες. Έκεινοι,μόλις τούς ἴδουν,αρχίζουν να φωνάζουν δυνατά και να χτυπούν και τά σκεπάρια τους στά ξύλα,για τόν καθένα χωριστά,και λένε:

“Καλῶς ὠρισε ὁ ἦ ἠ/έδῶ λένε τό ὄνομα και τό επίθετο του δωρητοῦ/,μέ τό δῶρο που μᾶς ἔφερε, να του ζήσουν τά παιδιά του και στά δικά του να χαροῦμε”-Μόλις τελειῶσουν ξ=χτυπούν ὅλοι μαζί τά σκεπάρια τους στά ξύλα τής στέγης..Ο αρχιτεχνίτης παίρνει τό δῶρο στά χέρια του,τό σηκώνει ψηλά να τό ἴδουν ὅλοι και τό κρεμάει στό σχοινί τῶν ξύλων. Έτσι μέ τήν σειρά φωνάζουν για ὅλους.Τά δῶρα τά κρεμοῦν στό σχοινί τό ένα μετά ἀπ’ τό ἄλλο.Τελευταῖος δίνει τό δῶρο του ὁ σπιτονοικοκύρης. _

Τά δῶρα μένουν ἐκεῖ κρεμασμένα ὅλη τήν ἡμέρα και τό βράδυ τά μοιράζουν οί τεχνίτες.

Όταν τελειῶση τό σπίτι,ὁ σπιτονοικοκύρης κάνει στους μαστόρους τραπέζι και προσφέρει,σ’ ὅποιον πάει,καφέ ἢ γλυκό για να του εύχηθῆ καλορρίζικο τό καινούργιο σπίτι. _

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

---

*ΗΘΗ - ΕΘΙΜΑ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ*

Ἐάν τύχη καί πεθάνη τό πρῶτο παιδί, οἱ γονεῖς του δέν πηγαίνουν στήν κηδεῖα, δέν τό μοιρολογοῦν καί οὔτε δέχονται συλλυπητήρια, οὔτε μαυροφοροῦν. Ἐάν πεθάνη ἄλλο μέλος τῆς οἰκογενείας, τότε οἱ συγγενεῖς του τό μοιρολογοῦν καί ὅλοι τους μαυροφοροῦν.

Τήν ἡμέρα τῆς κηδεῖας ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Χωριοῦ καί οἱ συγγενεῖς ἀπό τά γύρω χωριά ἀφίνουν τίς δουλειές τους καί πηγαίνουν στό σπίτι τοῦ νεκροῦ. Μέ δύο ὥρες νύχτα τό πρωῖ χτυπάει ἡ καμπάνα πένθιμα, γιά νά μάθῃ ὅλο τό χωριό. Ὅλοι πηγαίνουν τό πρωῖ καί ἀσπάζονται τόν νεκρό καί οἱ γυναῖκες πηγαίνουν ἄνδρα καί διάφορα ἄλλα/πορτοκάλια, καρύδια κλπ. Ἐφοῦ ἀσπάζοῦν τόν νεκρό, πηγαίνουν μετά στούς συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ, τοῦς συλλυποῦνται καί λένε τήν ἐξῆς εὐχή: "Ζωή σέ λόγου σου καί σέ χαρές νά δώσῃ ὁ Θεός". Ἐπίσης ἀπό τήν ὥρα πού θά πεθάνῃ ὁ νεκρός καί μέχρι νά τόν θάψουν, τό σπίτι μένει ἀπεριποιήτο 24 ὥρες καί οἱ πόρτες του ἀνοιχτές.

Σκούπα δέν κάνει νά πιάσουν μέ τά χέρια, γιά νά σκουπίσουν. Τόν νεκρό τόν ἀλλάζουν καί τοῦ βάζουν καινούργια ροῦχα. Μόλις ξεψυχήσῃ ὁ νεκρός τοῦ κάνουν τά κεριά, ἕνα ψυχοκέρι καί ἕνα μακροκέρι, ὅσο δηλαδή εἶναι ὁ νεκρός, τόν γυροῦν κατά τόν ἥλιο.

Ἐπίσης τοῦ κλείνουν τά μάτια καί τό στόμα καί τοῦ σταυρώνουν τά χέρια καί τά δένουν μέ λινάρι, καθώς καί τά πόδια. Τό κλείσιμο τῶν ματιῶν καί τοῦ στόματος γίνεται γιά νά μή φοβηθῇ ὁ κόσμος. Τά ροῦχα πού ἔβγαλαν ἀπό τόν νεκρό καί τά σκεπάσματά του τά πλένουν ἀφοῦ κλείσῃ ὁ νεκρός τρεῖς ἡμέρες. Ὄταν τά στεγνώσουν, τά διπλώνουν καλά καί σαράντα μέρες δέν τά πειράζουν ἀπό τή θέσι τους, γιατί ἂν τά πειράξουν θά κουνηθοῦν τά σωθικά τοῦ νεκροῦ. Ἐφοῦ περάσουν οἱ σαράντα ἡμέρες, τά δίνουν τά ροῦχα, τά παπούτσια στούς φτωχοῦς. _

Τούς σκοτωμένους ἢ ἀπὸ ἀτύχημα νεκρούς, δέν τούς ἀλλάζουν, ἀλλά τούς
δάφτουν μέ τά ροῦχα ποῦ φοροῦσαν τήν ὥρα πού ἔπαθαν τό κακό. Ἄν ἔχουν
γάτες, ὅσο εἶναι ὁ νεκρός στό σπίτι, τίς δένουν γιά νά μὴν τόν πηδήσουν, γιατί ὁ
νεκρός γίνεται βρυκόλακας καί τριγυρίζει κάθε βράδυ στό σπίτι τους. _
Στόν νεκρό βάζουν ἓνα κομμάτι ὑφασμα πού λέγεται "σάβανο". Μέ αὐτό
σκεπάζουν τόν νεκρό. Ἐπίσης βάζουν στόν νεκρό λουλούδια, λίγα
φροῦτα, νομίσματα καί διάφορα ἄλλα στολίδια. _

Στό σπίτι, προτοῦ ξεκινήσουν γιά τήν ἐκκλησία καί στήν ἐκκλησία προτοῦ τόν
δάψουν, τόν μοιρολογοῦν καί λένε:

Σήκω ἀπ' αὐτοῦ παιδάκι μου καί μή βαρειά κοιμᾶσαι
κι ' αὐτός ὁ ὕπνος ὁ πολὺς κανά καλό δέν ἔχει
αὐτός χαλαίει τό σπίτι σου χαλαίει τήν φαμηλιά σου
αὐτός χαλαίει τά νειάτα σου τήν νεολεβεντιά σου
σήκου ἤρθαν οἱ φίλοι σου καί ὅλοι οἱ δικοί σου
ἄνοιξ' τά μάτια νά τούς δῆς τό στόμα νά τούς κρίνης
καί δῶσε τό χεράκι σου γιά νά τούς χαιρετήσης
τώρα στό θάνατο καί στήν ξεχωρησιά σου.

Με τί ματάκια νά τούς δῶ στόμα νά τούς μιλήσω
μέ τί χεράκια νά σκωθῶ γιά νά τούς χαιρετήση
γιά πιᾶστε με σηκῶστε με καί βᾶλτε με νά κάτσω
δῶστε μ' νερό γιά νά νυφτῶ καί γιά νά ξαγρυπνήσω
ν' ἀνοίξω τά ματάκια μου τό ἔρημο τό στόμα
νά ἰδῶ ποιός εἶν' στό σπίτι μου ποιός εἶν' στόν ὄβορόμου
Τριγύρω ἀπό τό σπίτι σου εἶναι ἡ δικοσιά σου
τριγύρω ἀπό τό κρεβάτι σου εἶναι καί τά παιδιά σου
πῶς κλαῖνε πῶς μοιρολογοῦν πῶς χύνουν μαῦρα δάκρυα
κλαῖψτε παιδιά τό βράδυ μέ καῦμό καί τό ταχύ μέ πόνο

καί κατ' τό γύρνα τοῦ ἡλιοῦ τά μάτια μή δακρῦσουν
γιατ' εἶναι ὁ χάρος πού δειπνάει μέ τούς ἀποθαμένους.

Τήν ὥρα πού βγάξουν τόν νεκρό ἀπό τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, γιά νά τόν πᾶνε
στής ἐκκλησία, σπάζουν ἕνα πιάτο , γινά φύγηπό τό σπίτι. Ἐάν τύχη καί ἔχουν
σκυλί , τό δένουν μακρῶ ἀπό τό σπίτι καί σέ μέρος πού νά βλέπη τίποτε. Τό ἴδιο
κάνουν καί ὅσοι ἄλλοι ἔχουν σκυλιά στό δρόμο πού θά περάσουν τόν νεκρό. Δέν
πρέπει νά γαυγίσῃ σκυλί μέχρι νά τόν πᾶνε στήν ἐκκλησία. Ἄν γαυγίσῃ καί
ἄλλος θά πεθάνῃ. Τήν ὥρα πού ὁ Παπᾶς διαβάξῃ τό Ευαγγέλιο τῆς νεκρωσίμου
ἀκολουθίας καί τύχη νά σκάβῃ ὁ νεκροθάφτης τόν τάφο, κυττάζει ἕνας μέ τί
ἐργαλεῖα αὐτός ἐργάζεται. Ἐάν ἐργάζεται μέ φτυάρι, θά πεθάνῃ γυναῖκα, ἄν μέ
κασμά, θά πεθάνῃ ἄνδρας. Ἐάν δέν ἐργάζεται τήν ὥρα αὐτή, δέν θά πεθαίνει
κανείς συγγενῆς τοῦ νεκροῦ.

Ἐπίσης ἄν τοῦ νεκροῦ δέν εἶναι τεντωμένο καλά τό δεξί του πόδι, θά πεθάνῃ
γυναῖκα κι ' ἄν τό ἀριστερό, ἄνδρας. Ἄν τοῦ νεκροῦ εἶναι καί τά δύο του πόδια
τεντσημένα ἴσια, δέν θά πεθάνῃ κανένας. _

Μετά τήν ταφή, μοιράζουσι σιτάρι, ψωμί καί τυρί στήν ἐκκλησία γιά
"συχώριο" καί γυρίζουσι στό σπίτι τοῦ νεκροῦ ὅλοι οἱ συγγενεῖς , γιά νά
παρηγορήσουσι τόν συγγενῆ τους. _ Προτοῦ μποῦν στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, εἶναι
ἕνας πού κάθεται μέ τό τσουκάλι καί τούς ρίχνει νερό καί πλένουν τά χέρια τους
καί ἐν συνεχείᾳ ρίχνει πίσω πρός τό κεφάλι τρεῖς φορές νερό, γιά νά φύγουν τά
κακά ἀπό τό σπίτι αὐτό, μέ τήν εὐχή: "καί σέ χαρές νά δώσῃ ὁ Θεός". Τό ἴδιο
ἐπαναλαμβάνουσι ὅλοι "ὁ Θεός νά μακαρίσῃ τήν ψυχή του" καί ἀρχίζουσι νά
πίνουσι καί νά τρῶνε. Ἄφοῦ κερασθοῦν μερικῆς φορές, ἀποχαιρετοῦν τοῦς σπιτικούς
καί φεύγουσι μέ τήν εὐχή: "καί σέ χαρές νά δώσῃ ὁ Θεός". _

Στό σπίτι τοῦ νεκροῦ καί στό μέρος πού ξεψύχησε βάζουν σαράντα βραδύες συνέχεια ἕνα πιάτο μέ νερό καί ἕνα καντήλι ἀναμμένο, γιά νᾶρθη ἡ ψυχή τοῦ νεκροῦ, σάν μυῖγα, νά πιῇ νερό.

Μέχρι νά κλείση ὁ νεκρός τόν χρόνο, γλυκό δέν προσφέρουν οἱ συγγενεῖς του σέ κανένα. Ἐπίσης οἱ ἄνδρες μένουν ἀξύριστοι σαράντα μέρες.

Στίς ἔννηά μέρες, στίς εἴκοσι, στίς σαράντα, στούς τρεῖς μῆνες, στούς ἔξη, στούς ἔννηά, στό χρόνο καί στά τρία χρόνια, κάνουν μνημόσυνα. Βράζουν σιτάρι μέχρι δέκα κιλά σέ μεγάλο καζάνι καθαρό, πού τό βράζουν τό Σάββατο βράδυ. Ἀφοῦ βράση, τό ἀφίνουν καί κρυώνει καί ἕνας ἄνδρας κόβει τό τυρί κομματάκια καί ἔν συνεχείᾳ τό ψωμί, πού τό αγοράζουν ἀπό τόν φούρνο ἔτοιμο.

Τήν Κυριακή τό πρωῖ μαζεῦνται οἱ γυναῖκες καί φτιάχνουν τό σιτάρι, τό βάζουν σέ σκάφες καθάρες. Ἐπάνω στό σιτάρι κάνουν σταυρό μέ χρωματιστή ζάχαρη καί ξρωματιστά κουφέτα, ρίχνουν καί σταφίδα ἄσπρη καί γράφουν τ' ἀρχικά γράμματα τοῦ ὀνόματος καί τοῦ ἐπωνύμου τοῦ νεκροῦ. Ὅλα αὐτά τά πηγαίνουν στήν ἐκκλησία. Μετά ἀπό τήν λειτουργία τά μοιράζουν στούς φτωχοῦς. _

Ἀπό τίς ἔννηά καί πέρα μέχρι στίς σαράντα κάθε Κυριακή μετά τήν λειτουργία πηγαίνουν οἱ γυναῖκες καί μοιρολογοῦν στό μνήμα καί λένε: "Καλημέρα σου/λένε τό ὄνομα τοῦ νεκροῦ/καί πάλι καλημέρα. Πέτα τήν πλάκα μακρῶ, τό χῶμα ἄλλο τόσο κι ' αὐτά τά λιανολίθαρα στόν πάτο ἀπ' τά ποδάρια, βᾶλε νερό γιά νά πλυθεῖς, μαντήλι γιά νά σφουγγιστεῖς. Νά κάμης πῶς νά κάμης, νά κάμης κάνα γιουροῦσι καί νᾶρθῆς νά σέ ἰδοῦμε σήμερα στό σοῖτι". -

Οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ φοροῦν μαῦρα ροῦχα καί δέν συμμετέχουν σέ διασκεδάσεις, γλέντια καί χορούς μέχρι νά κλείση ὁ νεκρός τόν χρόνο. _

Όταν ο έτοιμοθάνατος άργή νά ξεψυχήση καί βασανίζεται,καλοῦν τόν Παπᾶ καί τοῦ διαβάσει τό τετραβάγγελο._

Κάθε οἰκογένεια δίνει τά ὀνόματα τῶν νεκρῶν της στόν Παπᾶ,ὁ ὁποῖος τά μνημονεύει στά μνημόσυνα καί τά ψυχασάββατα.

Τρισάγια κάνουν στόν νεκρό κάθε Παρασκευή βράδυ,προτοῦ κλείση τά τρία χρόνια ἢ τά πέντε,ὁπότε τόν ξεθάφτουν.

Τούς νεκρούς τούς ξεθάφτουν κάθε Μεγάλη Πέμπτη καί ἀφοῦ συμπληρώσουν τά τρία χρόνια ὅταν εἶναι μικρό,στά πέντε ὅταν εἶναι μεγάλος._

Τά ὀστά,ἀφοῦ τά πλύνουν μέ νερό καθαρό,τά ραντίζουν καί τα βάζουν σέ σάκκουλα ἄσπρη καί τά τοποθετοῦν στό Κοιμητήριο.

Όταν πέση κανένα πετραδάκι ἀπό τήν στέγη τοῦ σπιτιοῦ ἢ τρίζουν τά ξύλα τῆς στέγης χωρίς αἰτία,κάποιος θά πεθάνηστό σπίτι αὐτό . Όταν τά κοράκια περνοῦν ἀπό τό σπίτι καί τσακώνονται-λένε-πῶς κάποιον ξεχωρίζουν ἀπό τό σπίτι,γιά νά τόν πάρη ὁ Χάρος.

Ἐάν οὐρλιάζη τό σκυλί τοῦ σπιτιοῦ,κάποιος θά πεθάνη ἀπό τό σπίτι.Όταν χτυπάη ἢ καμπάνα καί κρατάει τόν ἦχο,πάλι κάποιος συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ θά πεθάνη._

Όταν ἔρθη κουκουβάγια καί λαλήση στό σπίτι,κάποιος τοῦ σπιτιοῦ θά πεθάνη._

Ἡ κόττα,ὅταν λαλή σάν πετεινός, στό σπίτι,προμηνύεται θάνατος._

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕ

ΙΣ

.....

Όταν κανένα ξύλο καίγεται στή φωτιά μέ φλόγα καί βγάξει δυνατή φλόγα-λένε-πώς ή φωτιά τούς κουβεντιάζει καί ὅτι κάποιος ή κάποιοι τούς λογοπιάνουν. Τότε λένε:” Αν εἶσαι φίλος νά χαρῆς κι ’ αν εἶσαι ἐχθρός νά σκάσης κι ’ αν εἶσαι ὁ κοντογείτονας αὐτοῦ κουβαρομάσου”._

Λέγουν καί ὀνόματα προσώπων φιλικῶν ή ἐχθρικῶν τοῦ σπιτιοῦ καί σ’ ὅποιον σταματήση τό κουβέντιασμα τῆς φωτιᾶς, αὐτός τούς λογοπιάνει. Ἄν εἶναι ἐχθρός τους λένε:”κακό νά πάθῃ καί νά σκάση κι ἄν εἶναι φίλος τους “Καλό γιά νᾶχη”._

Τό βράδυ δέν βγάζουν ἔξω ἀπό τό σπίτι τήν στάχτη τῆς φωτιᾶς, ή τά σκουπίδια τοῦ σπιτιοῦ, γιατί ἄμα τά βγάλουν,θά πάθουν τά παιδιά τους “Κ ά φ τ ρ α”, πόνο στό στόμα._

Στό τζάκι, στή σκούπα, στήν πυρωσιά καί στή βαρέλλα δέν κάθονται οἱ κοπέλες , γιατί, ἄμα καθίσουν,θά κάνουν ὅλο κοπέλλες.

Όταν ἔχουν τήν πυρωσιά στή φωτιά καί τύχη νᾶχη σπίδες φωτιᾶς στά σίδερά της, τότε-λένε-πώς κάποιος τούς λογοπιάνει γιά κακό. _ Όταν βρέχει τήν ρίχνουν ἔξω ἀνάποδα, γιά νά μουτζώνει τόν Θεό , γιά νά μή ρίξη χαλάζι καί ἀστραπές.

Όταν ή γάτα νύβεται κατά τήν Ἀνατολή ή τόν Βορῆᾶ, θά κάμη κολοκαρία καί ὅταν νύβεται κατά τήν Δύση καί τόν Νότο ή κυλιέται κατά γῆς, θά κάμη κακοκαιρία._

Όταν η γάτα πηδήση πεδαμένο, τότε ο πεδαμένος γίνεται σατανᾶς και γυρίζει στο σπίτι. Όταν γρατσουνάη μέ τά νύξια τῆς τό χῶμα, θάρθη μουσαφίρης και ὅταν κάνη ἀκαθαρσίες μέσα στο σπίτι, θά πάθουν κακό, ἢ ἀρρώστεια θά πέση σ' αὐτό. _

Όταν ἡ κόττα τιναχτῆ στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, τότε ἀρρώστεια θά πέση σ' αὐτό. _ Ἄν ἡ κόττα τιναχτῆ και δέν βγάλει σκόνες, θάρθη μουσαφίρης. Ἄν κακαρίζη τό βραδάκι, τότε κάποιος καλό θά συμβῆ στο σπίτι. _ Όταν θά λαλήσησάν πετεινός, τότε κάποιος θά πεθάνη ἀπό τό σπίτι. Όταν βάζουν αὐγά στήν κλωσσα, βάζουν και ἕνα καρφί, γιά νά βγοῦν γερά κλωσσόπουλα. _

Όταν ὁ πετεινός λαλήση τό βραδάκι, θ' ἀλλάξη ὁ καιρός. _

Όταν πιάσουν ποντικό ζωντανό μέ τό χέρι, πλύνονται μέ νερό και ἀγιονέρι, ἄν τό πιάσουν ψόφιο, τότε, ἐκτός ἀπό τό πλύσιμο, θά πρέπει νά τούς εὐλογήση ὁ Παπᾶς. _

Όταν βγῆ καινούργιο φεγγάρι, περνοῦν τά χρήματα ἀπό τά γένεια, γιά νά ἀποκτήσουν τόσα χρήματα ὅσα γένεια ἔχουν

Όταν βγῆ καινούργιο φεγγάρι και εἶναι στραβό, θά κάμη βροχή, ἄν ὁμως εἶναι ὀρθό, θά κάμη ἥλιος. _

Τό καινούργιο φεγγάρι πρέπει νά τό ἰδοῦν ὄρθιοι, γιατί ἅμα τό ἰδοῦν ξαπλωμένοι, ὄλον τόν μῆνα θᾶνε ἄρρωστοι και κατά γῆς. Πρέπει νάχουν τήν ὠρα αὐτή ἐπάνω τους ὅλα τά ἀναγκαία, γιατί ὅ, τι δέν ἔχουν, ὄλον τόν μῆνα θά τούς λείπη. _

Όταν τά σύννεφα περνοῦν ἀπό τόν Βορρᾶ πρὸς τήν Ἀνατολή,θά κάμνη βροχή καί ὅταν περνοῦν ἀπό τήν δύσι ἢ γιά τόν Νότο ,θά κάμνη ἥλιο. _

Όταν μικρή ἀράχνη κρέμεται ἀπό τό κεφάλι μπροστά στό μέτωπο,τότε γράμμα θά λάβουν,ἢ ἀντάμωσι μέ κάποιο πρόσωπο θᾶχουν.Στήν ἀράχνη αὐτή λένε:” Ἄν εἶσαι φίλος νά σταθῆς κι ’ ἄν εἶσαι ἐχθρός νά φύγης κι ’ ἄν εἶσαι ὁ κακογείτονας,νά πέσης νά πεθάνης”. _

Όταν ἡ ἀράχνη φκιάνει φωληά στό σπίτι,τότε ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλές σκοτοῦρες θᾶχνη. _

Όταν ἡ ἀλογόμυγα ἔρθη καί καθήση στό πρόσωπο,τότε καποιος θά τόν φιλήση. _

Όταν ἡ καρακάξα κελαιδήση στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ,μουσαφίρης,χαμπέρι ἢ γράμμα θᾶχουν. _

Όταν χτυπάη τό δεξί τους μάτι,καλό θά μάθουν,ἄν τό ἀριστερό,-κακό. _ Δέν λένε σέ κανέναν προτοῦ δείξη τί θά συμβῆ. _

Όταν σέρεται τό σχοινί ἀπό τό τσουρέπι/κάλτσα/τους,τότε,ἄν εἶναι ἄνδρας,τόν ἀπατάει ἢ γυναῖκα του ,ἄν εἶναι γυναῖκα,τήν ἀπατάει ὁ ἄνδρας της. _

Όταν τρώη ἢ ἀπαλάμη τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ ,θά δώσουν χρήματα, κι ’ ἄν τοῦ ἀριστεροῦ,ἀπό κάποιον θά λάβουν χρήματα. _

Όταν τόν τρώη ὁ λαιμός, κάποιος τόν λογοπιάνει. _

Όταν τόν τρώη ἡ μύτη, θά φαῖνε ξύλο. _

Όταν πλυθῆ κανένας τό ηλιοβασίλεμμα, θά τοῦ πεθάνουν οἱ γονεῖς. Όταν βγάξουν δόντια, τά ρίχνουν ψηλά στίς πλάκες τοῦ σπιτιοῦ ἢ στά κεραμίδια καί νά μὴν ἀκούσουν, γιά νά βγάλουν νέα, ἐάν τ' ἀκούσουν, τότε δέν βγάξουν ἄλλα. _

Όταν ξεκινήσουν γιά κάπου, δέν γυρίζουν πίσω ἀπό τό δρόμο γιά νά πάρουν κάτι πού ξέχασαν, γιατί ἡ δουλειά τους δέν θά πάη καλά.

Διπλόν καρπὸν δέν τρῶνε, γιατί κάνουν δίδυμα. _

Όταν τούς χτυπήση κανεὶς μέ τό ἀδράχτι πού γνέθουν καί γιά νά βγάλουν λούγκα/φούσκα/χτυποῦν μέ τό ἴδιο ἀδράχτι τή ρόκα πού γνέθουν τρεῖς φορές. _

Ἄν τύχη καί πονέση κανέναν ἢ μέση του, ἢ τοῦ κόπηκε κρέας, πηγαίνουν σέ γρηές γυναῖκες καί μετρᾶνε μέ τήν παλάμη τους τό δεξί χέρι τρεῖς φορές. Μέ τό μέτρημα φαίνεται ἂν κόπηκε κρέας ἢ ὄχι, διότι δέν ταιριάζει τό μέτρημα. _

Όταν σηκωθοῦν τό πρῶϊ καί φτερνισθοῦν, τότε κάποιος τους λογοπιάνει. _

Ἄν στό δρόμο πού περνοῦν τύχη νά τούς πιάση τήν κάλτσα τους ἢ τό φόρεμά τους κανένα παλιοῦρι, τότε-λένε-πῶς σ' αὐτό τό μέρος κάτι χρωστοῦν. _

Όταν βγάλουν στά ματοτσίνουρα/βλέφαρα/ένα σπυράκι πού λέγεται “κριθαράκι”, πηγαίνουν και βρίσκουν πρωτότοκο για να το γαυγίσση. Παίρνει τρία σπειριά κριθάρι και το σταυρώνει και το σταυρώνει με το καθένα ξεχωριστά και λέει: “Αμ, Άμ κριθαράκι είμαι πρώτος και σε τρώω” και το πετάει πίσω του. Το ίδιο κάνει και με τα άλλα δύο σπειριά κριθάρι και έτσι το “κριθαράκι” περνάει. _

Οι βοσκοί τα βράδια πού θα κλείσουν τα γιδοπρόβατά τους στά μαντριά και θα καθήσουν στην καλύβα τους, δένουν το στόμα του λύκου. Παίρνει ένας ένα τσαγκαροσοῦφλι και κάνει πώς τρυπάει την καλύβα. Ένας άλλος του λέει: “Τί κάνεις αυτού;” κι ’ αυτός απαντάει “Δένω το στόμα του λύκου”. _ Αυτό γίνεται τρεις φορές και τελευταία το τσαγκαροσοῦφλι μένει τσιτωμένο μέχρι το πρωί. Έτσι ο λύκος, αν τύχη και περάση από τα μαντριά τους, θα χη το στόμα δεμένο και δεν θα τους φάη τα γιδοπρόβατα τους. _

Αν τύχη και χάσουν κάτι και δεν μπορούν να το βροῦν, δένουν τ’ αρχίδια του διαβόλου. Παίρνουν ένα μαντηλι και το κομποδένουν. Ένας κάνει τον κόμπο κι ’ ο άλλος του λέει: “Τί κάνεις αυτού;” κι ο άλλος απαντάει: “δένω τ’ αρχίδια του διαβόλου κι ’ αν δεν μου το βρηῖ, δεν τα απολάω.”-Αυτό γίνεται τρεις φορές. Αν το βροῦν, πρέπει να ξεκομποδιάσουν τ’ αρχίδια του διαβόλου, γιατί αν τον αφήσουν δεμένο, θα τους κάμνη κακό. _

Την πρώτη του μηνός δεν λουίζονται, αλλά αν τύχη και λουστοῦν σπάζουν ένα κεραμίδι, για να μην γίνουν ζημιές στο σπίτι τον μήνα αυτόν. _

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΘΡΥΛΟΙ

1/- Ο Κοῦκος._

Ὁ Κοῦκος, πού σήμερα εἶναι ἓνα πουλι, -λένε- πώς κάποτε ἦταν ἄνθρωπος γεροδεμένος καί σκληρός καί εἶχε δύο ἄλλα ἀδελφια. Ζοῦσαν καί τά τρία ἀδελφια μαζί στή στάνη ἀγαπημένα.

Μιά χειμωνιάτικη βραδυά, ἀφοῦ ἔκλεισαν τά γίδια στό μαντριά, μαζεύτηκαν καί τά τρία ἀδελφια στήν καλύβα γιά νά ζεσταθοῦν καί νά ξεκουραστοῦν. Ἐκανε πολύ κρύο καί εἶχαν ἀνάψει μεγάλη φωτιά γιά νά ζεσταθοῦν. Ἐπειτα ἄρχισαν νά τρῶνε ψωμοτύρι καί ξάπλωσαν τριγύρω της. Τήν νύχτα ἀκούστηκε νά βελάζη μιά γίδα. Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός σήκωσε τόν μικρότερο, γιά νά ἰδῆ τί συμβαίνει στό μαντρί πού ἦταν τό κοπάδι. Σηκώθηκε ὁ μικρότερος ἀδελφός πῆγε στό μαντρί, ἔφερε γύρα, ξαναγύρισε στήν καλύβα χωρίς νά ἰδῆ τίποτε. Μόλις μπῆκε στήν καλύβα, ξανά ἀκούστηκε τό βέλασμα τῆς γίδας. Ξαναβγαίνει, μάλι δέν εἶδε τίποτε. Ὅλα τά γίδια τους κοιμοῦνταν ἤσυχα κι ἡ πόρτα τους ἦταν κλεισμένη καλά. Γύρισε στήν καλύβα καί μόλις μπῆκε σ' αὐτή, ἀκούστηκε πάλι τό βέλασμα πιό δυνατά. Στάθηκε λίγο ὄρθιος καί σκεφτόταν τί συμβαίνει. Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός τότε ἔβγαλε μιά φωνή ἄγρια καί μέ θυμό πολύ σηκώθηκε ὄρθιος καί μέ τό μαχαῖρι χτυπάει τόν μικρότερο ἀδελφό στήν καρδιά, γιατί δέν τοῦ τακτοποίησε τό κοπάδι. Ἄχ εἶπε ὁ κακόμοιρος ἀδελφός καί σωριάστηκε νεκρός στό σκοτάδι τῆς καλυβας. Τό βέλασμα τῆς γίδας ἀκούονταν τώρα πιό κοντά. Θυμωμένος ὁ ἀδελφός σηκώνει τόν δεύτερο ἀδελφό γιά νά τακτοποιήσῃ τά γίδια στό μαντρί. Ἦθελε δέν ἤθελε σηκώθηκε ὁ ἀδελφός τρομαγμένος καί ἀμίλητος ἀπ' τόν φόβο, πῆδησε τόν σκοτωμένο ἀδελφό του καί βγαίνει ἔξω. Ἄχ ἀδελφέ μου σέ σκότωσε ἄδικα εἶπε μέ χαμηλή φωνή καί βιάδιζε πρὸς τό μαντρί, καθαρίζοντας τά δάκρυα ἀπ' τά ματια. Ἐφερε γύρα τό μαντρί καί, ἀφοῦ δέν εἶδε τίποτε, ἀκούμπησε στό λιθάρι τῆς πόρτας τοῦ μαντριοῦ κι ἄρχισε νά κλαίῃ τόν ἀδελφό του. Σηκώθηκε σέ λίγο καί μπῆκε

προσεκτικά στην καλύβα, για να μην πατήση τον νεκρό αδελφό του. Μόλις μπήκε μέσα του φώναξε άγρια ο αδελφός του: "Γιά πές μου τί είδες στο μαντρί; γιατί βελάζει ή γίδα; Εκείνος του άπαντᾶ φοβισμένα "δέν εἶναι τίποτε ἀδελφέ μου, ὅλα τά γίδια κοιμοῦνται ἡσυχα κι ' ἡ πόρτα τοῦ μαντριοῦ εἶναι κλεισμένη καλά". Δέν πρόφτασε ν' ἀποτελειώσῃ τήν κουβέντα του καί νασου ἀκούστηκε τό βέλασμα τῆς γίδας. Τότε ὁ μέγας ἀδελφός πετάχτηκε ὄρθιος ὠργισμένος, ἀρπάξειτό μαχαῖρι κι ' ἄρχισε νά χτυπάῃ ἀλύπητα τόν ἀδελφό του. Ἐξαλλος τότε ἀπό τόν θυμό του βγήκε ἔξω καί τράβηξε κατ' εὐθεῖαν στό μαντρί. Ὅλα τά γίδια κοιμώντανε ἡσυχα, ἡ πόρτα τοῦ μαντριοῦ κλεισμένη καί δέν εἶδε τίποτε. Ἄνοιξε τήν πόρτα, μπήκε μέσα κι ' ἄρχισε νά μετροᾶεῖ τά γίδια του. Ὅλα ἦταν ἐκεῖ. "Μπά" εἶπε μέ ἀπορία. "Τί νά ἦταν αὐτό;" εἶπε πάλι κι ' ἀκούμπησε τό κεφάλι του στή φράχτη τοῦ μαντριοῦ. Κάθησε γιά λίγο συλλογισμένος. Τότε κατάλαβε τό κακό πού ἔπαθε. Πέταξε τό αἵματοβαμμένο μαχαῖρι του καί χωρίς νά μπορῆ νά σταθῆ ἄλλο ὄρθιος, σωριάστηκε κατά γῆς κλαίγοντας κι ' ἄρχισε νά μετανοῆ καί νά παρακαλῆ τόν Θεό λέγοντας: "Συγχώρησέ με γιά τό κακό πού ἔκαμα, γιατί τώρα κατάλαβα πώς αὐτό πού βέλαζε ἦταν ὁ σατανᾶς πού μ' ἔκαμε καί σκότωσα τ' ἀδερφιά μου. Καί παρακαλοῦσε τόν Θεό νά τόν κάνῃ πουλί, γιατί ἔτσι, νόμιζε, πώς δά τοῦ ἔλαφρύνῃ ὁ πόνος του. Ἐμεινα μόνος, Θεέ μου, ἔλεγε. Καλύτερα νά γίνω πουλί καί νά γυρίζω μόνος στίς ἐρημιές, παρά νά γυρίζω ἄνθρωπος ἐγώ ὁ φονιάς. Ὁ Θεός τόν ἄκουσε πολλές φορές καί τόν λυπήθηκε καί ἐπειδή μετανόησε γιά τό κακό πού ἔκαμε, τόν ἔκαμε πουλί καί, γιά νά τόν γνωρίζουν ὅλοι πώς ἔμεινε μόνος, λέει: "Κούκου-κούκου".

2.- Η Κουκουβάγια._

Η κουκουβάγια, πού σήμερα είναι πουλί-λένε-πώς κάποτε ήταν ή πιό ώμορφότερη κοπέλλα του Χωριού. Οί γονεῖς της πέθαναν γρήγορα καί τήν ἄφησαν ὄρφανή 12 χρόνια ὀλομόναχη στό σπίτι. Ήταν φτωχιά καί ξενοδούλευε γιά νά ζήσει.

Όταν μεγάλωσε κι ἔγινε 17 μέ 18 χρονῶν, ὁ Μῆτρος-τῆς Κυρά Σταυρούλας ὁ ρεμοναχογιός, τήν παντρεύτηκε μιά Κυριακή, μέ γλέντι, τραγοῦδια καί χαρές, που κράτησαν τρεῖς μέρες καί τρεῖς νύχτες.

Ὁ Μῆτρος ἦταν λεβέντης, πλούσιος κι ὡμορφονιός, ἀλλά ἡ Μάνα του ἦταν φίδι μέ φτερά, ὅπως λέει ὁ λαός. Ἀπό τό στόμα ἔσταζε φαρμάκι, ζητοῦσε πάντοτε ἀφορμή γιά νά γκρινιάζει. Ὁ Μῆτρος ζοῦσε τόν περισσότερο καιρό ψηλά στά βουνά μέ τά γίδια καί τ' ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπό τήν γυναῖκα του καί, σάν ἡσυχος πού ἦταν, δέν ἔδινε καμμιά σημασία στίς γκρινιές τῆς μάνας του.

Ἦξερε καλά τίς ἰδιοτροπίες τῆς Μάνας του, ἀλλά ποτέ δέν χαλοῦσε τό κατῆρι. Τῆς νύφης τῆς ψηνότανε ἡ καρδιά ἀπό τά φαρμακερά λόγια τῆς πεθεράς καί σιγά σιγά ἄρχισε νά τῆς φεύγη ἡ ὀμορφάδα καί νά ζαρώνη τό πρόσωπό της καί τά χεῖλη της νά μελανιάζουν. Τά μάτια της πάντοτε ἦταν γεμάτα δάκρυα καί τό ζωηρό φῶς ἄρχισε νά χάνεται. Ἐκλαιγε μέρα νύχτα χωρίς νά δείχνεται στήν πεθερά, ἀλλά οὔτε καί στόν ἄνδρα της ἔλεγε τίποτε, μόνο ἔκλαιγε πολλές φορές μόνη της κι ἔλεγε: "Θεέ μου τί σοῦκανα καί μέ τυραννάς;"_

Έτσι περνούσαν οι μέρες χωρίς να φανερώνη τον πόνο της σε κανένα. Καιρός είναι και θα περάση-έλεγε- γιατί να φέρω φασαρίες στο σπίτι και κατάπινε τον πόνο της._

Όλοι οι χωριανοί έβλεπαν την αλλαγή της όρφανής κόρης και όλοι γνώριζαν την αιτία, αλλά σε τί να την βοηθήσουν;

Μιά μέρα ξεκίνησε για να πάη ψωμί στον άνδρα της στη στάνη. Μαζί της πήρε και την ρόκα με τέσσερες πέντε τουλοῦπες για να γνέθη στον δρόμο. Να πᾶς και να γυρίσης γρήγορα της εἶπε ἡ πεθερά της. Και ὅταν γυρίσης να μοῦ φέρης γνεσμένες τίς τουλοῦπες και τό γνέμα κουβάρια μαζεμένο. Τ' ἄκουσες μωρή φουρτουνιασμένη; Νεῖλα σου και χαλασιά σουέαν δέν τᾶχης ἔτοιμα. Καλά μάνα μου τᾶκουσα, της εἶπε, κι ' ἔφυγε. Πῆγε τό ψωμί στην καλύβα και ἔπειδή ἔλειπε ὁ ἄνδρας της ὁ Μῆτρος, πού ἦταν μέ τά γίδια, κρέμασε τόν τροβᾶ μέ τό ψωμί στον φράχτη. Δίπλα κρέμασε και τό παγοῦρι μέ τό νερό. Μετά ἀκούμπησε σ' ἕνα λιθάρι για να γνέσητίς τουλοῦπες και να μάση τό γνέμα κουβάρια.

Τὴν ὥρα πού ἔγναθε τὴν τσάκισε ἕνα μεγάλο παράπονο κι ' ἄρχισε να κλαίη σάν μικρό παιδί. Ἐκλαιγε ἀπαρηγόρητα για τὴν κακή της τύχη. Τά μάτια της εἶχαν γεμίσει ἀπό δάκρυα και τά χεῖλη της ἔτρεμαν ἀπό τό ξέσπασμα τοῦ πόνου. _ Μάζεψε τό νήμα σε κουβάρια και ἀφοῦ τᾶβαλε στην ποδιά της, σηκώθηκε να φύγη. Τότε κατάλαβε πῶς ἄργησε και τί τὴν περιμένε να πάθῃ ἀπό την πεθερά της. Ἀπό τὴν γρηγοράδα της τά κουβάρια της ἔπεσαν στὶς σκάρπες. Ἐφτασε στο σπίτι λαχανιασμένη ἀπό τό τρέξιμο και σάν μπῆκε στο σπίτι της ρίχτηκε ἡ πεθερά να τὴν ξεσχίση γιατί ἄργησε. Μαζεύτηκε ἡ κακομοῖρα πίσω ἀπό τὴν πόρτα, μαζεύτηκε κουβάρι και μέ τό χαμηλωμένο κεφάλι ἄκουγε τά βρυσίδια της πεθερᾶς. Δῶσ' μου τά κουβάρια της ἔλεγε ἡ πεθερά, τί τά ἔκαμες στρίγκλα; Κυττάζει ἡ νύφη τὴν ποδιά και τά κουβάρια

ἔλειπαν. Ἄχ, τί ἔπαθα, ἔλεγε μέ χαμηλή φωνή καί ἄρχισε νά κλαίη. Δωσ' μου τά κουβάρια, τῆς ἔλεγε ἡ πεθερά, μέ ἄγρια φωνή. Τ' ἄφησα στό μαντρί, τῆς ἔλεγε ἡ νύφη κλαίγοντας, γιά νά δικαιολογηθῆ. Θά πάω νά τά φέρω. Ἐφταιξα, συγχώρησέ με.

Ἡ πεθερά τότε, γεμάτη ὀργή, τήν ἔφτυσε στό πρόσωπο καί τῆς εἶπε: "τόρα νά φύγης κι ' ἂν δέν τά βρῆς, νά μὴν ξαναγυρίσης πίσω"._

Καλά, μάνα, εἶπε ἡ νύφη καί μέ τό μαντῆλι κατεβασμένο στά μάτια, πῆρε τόν δρόμο γιά τό μαντρί. Ἐψαξε ἀπ' ἐδῶ, ἔψαξε ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλά κουβάρια πουθενά. Νύχτωσε. Στενοχωρημένη καί κουρασμένη ὅπως ἦταν, μπῆκε σέ μιά κουφάλα μιᾶς γέρικης βαλανιδιάς καί ἀφοῦ ἔκλαψε λίγη ὥρα, ἀποκοιμήθηκε. Τά μεσάνυχτα ξύπνησε καί μέ κλάματα στά μάτια παρακαλοῦσε τόν Θεό νά τήν κάμη πουλί. Ὁ Θεός τήν λυπήθηκε καί τή ἔκανε πουλί. Ἐτσι γυρίζει μέρα καί νύχτα στά δέντρα καί στά σπίτια, γιά νά βρῆ τά χαμένα κουβάρια της, φωνάζοντας "Κουκουβάου, Κουκουβάου"._

3.-Μέλισσα-Χελώνα-Αράχνη

Η μέλισσα, ή χελώνα κι ' ή αράχνη ήταν κάποτε οί καλύτερες κοπέλλες του Χωριού. Η μητέρα τους τίς αγαπούσε πολύ και τό είχε μέσα της κρυφό καμάρι. Έλεγε κάποτε στίς γειτόνισσες πού κουβέντιαζαν μεταξύ των: "Τύχη πού θά έχουν τά παιδιά πού θά τίς πάρουν -θά φάνε μέ χρυσό κουτάλι-όπως -λέει ο λαός".

Μεγάλθσαν οί κοπέλλες, παντρεύτηκαν και ή κάθε μία πήγε στό σπίτι της. Κάποτε άρρώστησε ή μητέρα τους και έπειδή ο άνδρας της είχε πεθάνει, έμεινε μόνη της, παντέρμη και δέν είχε κανέναν νά τήν σιγουρίση.

Αποφάσισε νά καλέση τίς κοπέλλες της μία μία μέ τήν σειρά. Έστειλε και κάλεσε τήν αράχνη και τής είπαν ότι ή μητέρα σου πεθαίνει, νά πās στό σπίτι νά τήν σιγουρίσης. Η αράχνη άπαντᾷ: "Νά πῆς τής μάνας μου δέν εύκαιρῶ, έχω δουλειά στόν άργαλειό, ύφαίνω ένα στρώμα". Η μητέρα της, μόλις έμαθε ότι δέν ήρθε και ότι έχει δουλειά στόν άργαλειό, τήν καταράστηκε "αράχνη νά γίνης και νά ύφαίνης ὄλη τήν ήμέρα και τό βράδυ νά σοῦ τό ξεύφαινου. Εκτοτε ή κοπέλλα αύτή μεταμορφώθηκε σέ αράχνη.

Έστειλε στή δεύτερη κόρη, τήν χελώνα.

Αύτή τής άπάντησε ότι δέν εύκαιρεϊ διότι έχει πλύμα. Η μητέρα μόλις άκουσε τήν άπάντησι, τήν καταράστηκε τής είπε "ή σκάφη νά σοῦ γυρίση ψηλά "και μεταμορφώθηκε σέ χελώνα.

Έτοιμοθάνατη πού ήταν δέν έχασε τά λογικά της καί ἔστειλε καί στήν τρίτη κόρη της. Μόλις ἄκουσε αὐτή ὅτι ἡ μητέρα της εἶναι ἀρρωστή, ἄφησε τό ζυμάρι στή μέση καί με τό ζυμάρι στά χέρια ἔτρεξε νά πάη νά ἰδῆ τήν μητέρα της. Μόλις μπῆκε μέσα καί τήν εἶδε ἡ μητέρα της μέ τά ζυμάρια στά χέρια, τῆς ἔδωσε τήν εὐχή “Νά ζυμώνεις κόρη μου καί τό ζυμάρι αὐτό νά γίνεται μέλι.-

Ἀπό τότε μεταμορφώθηκε καί ἔγινε μέλισσα καί τήν ἀγαποῦν ὅλοι γιά τό μέλι πού κάνει. _

Γιώργο,Γιώργο,Γιώργο
τόβρες,τόβρες τ' ἄλογο
ὄχι,εἶναι πάνω στό βουνό
πηγαίνω νά τό βρῶ._

Μιά φορά ἦταν δύο ἀδέλφια μέ πολλά χρήματα καί μέ μεγάλη
περιουσία. Ἦταν βαλμάδες,δηλαδή βοσκοί καί φύλαγαν τ' ἄλογα. Ὁ
μεγαλύτερος ἀδελφός ,ὁ Μῆτρος ,ἦταν πολύ ἀνάποδος κι ' ἔκανε ὄ,τι
ἤθελε,χωρίς νά υπολογίσει καί τόν μικρότερο ἀδερφό του ,τόν Γιώργο.
Ὁ Γιώργος, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του θά διορθωνόταν
καί θά γινόταν καλύτερος καί θάλλαξε τακτική ,φρόντιζε κάθε μέρα πῶς νά
περιποιηθῆ τ' ἄλογα πάνω στά
Βουνά.

Μιά μέρα ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός, ὁ Μῆτρος ,εἰδοποίησε τόν Γιώργι νά πιᾶση
ὄχτώ ἄλογα καί νά τά φέρη γρήγορα κάτω στό χωριό γιά νά τά πουλήσουν. Ὁ
Γιώργος ἐπειδή γνώριζε τίς ἰδιοτροπίες τοῦ Μῆτρου, ἀνέβηκε σ' ἕνα ἄλογο καί
τά μεσάνυχτα ξεκίνησε ἀπ' τό βουνό,γιά νά τό φέρη γρήγορα στόν ἀδερφό
του. Ἦταν χειμῶνας καιρός.Νύχτα σκοτάδι.Δέν ἔβλεπε ἐδῶ κι '
ἐκεῖ.Κουρασμένος καί βρεγμένος ὁ Γιώργος ἔφτασε νύχτα ἀκόμη στό σπίτι
του. Ὁ Μῆτρος σηκώθηκε, βγήκε ἔξω γιά νά παραλάβη τά ζῶα πού ἔφερε ὁ
Γιώργος.Χωρίς νά πῆ λέξι στόν ἀδελφό του,ἄρχισε νά μετράη τ' ἄλογα
δυνατά.Τά μέτρησε,τά ξαναμέτρησε,ἀλλά πάντοτε τ' ἄλογα τά ἔβγαζε ἐφτά
ἀντί γιά ὄχτώ πού παράγγειλε

Άγριεμένα τότε απάντησε στον αδερφό του “λείπει ένα ἄλογο σου λέω. Φαίνεται πώς τό ἔχασες στό δρόμο”. Ὁ Γιώργος θέλησε κάτι νά πῆ, ἀλλά ὁ Μῆτρος ἀγριεμένος καί μέ ἄγρια φωνή τοῦ εἶπε “Σκάσε, κουβέντα δέν θέλω, τρέξε γρήγορα νά βρῆς τό ἄλογο σου λέω”. Ἀμέσως ὁ Γιώργος καβάλλησε ξανά τᾶλογο κι ἔτρεχε στά δάση, στίς λαγκαδιές στά βουνά, ἀλλά πουθενά δέν τό εὑρίσκει καί κατακουρασμένος γυρίζει στό σπίτι. Μόλις τόν εἶδε ὁ Μῆτρος χωρίς τό ἄλογο χοίμηξε ἀπάνω του μ᾽ ἓνα μαχαῖρι καί τόν χτυποῦσε στό σῶμα ἀλύπητα φωνάζοντας δυνατά:

Γιώργο! Γιώργο! Γιώργο!
τῶβρες, τῶβρες τ᾽ ἄλογο
χά, χά, χά, Χά, Χά

Ὁ κακόμοιρος ὁ Γιώργος βρίσκεται νεκρός καί τ᾽ ἄλογο του ματωμένο ἀνακατώδηκε μέ τ᾽ ἄλλα τ᾽ ἄλογα πού ἦταν στήν αὐλή.

Σέ λίγο μπαίνει ὁ Μῆτρος στήν αὐλή ἄγριος καί καταματωμένος ἀπό τόν αδερφό του, ξαναμετράει τ᾽ ἄλογα γιά τελευταία φορά. Μετράει καί τά βρίσκει ὀκτώ. Μπα. !εἶπε. Τά ξαναμετράει καί πάλι ὀκτώ τά βρίσκει. Τότε κατάλαβε πώς εἶχε κάμει μεγάλο λάθος, διότι δέν μετροῦσε τ᾽ ἄλογο τοῦ ἀδερφοῦ του πού ἦταν καβάλλα. Σκέφτηκε λιγάκι τί ἔκανε καί τῶβαλε στά κλάματα σάν μικρό παιδί. Χτυποῦσε τό κεφάλι του ἀλύπητα στό σῶμα τοῦ ἀδερφοῦ του, ἀλλά ἦταν κατόπιν ἐορτῆς. Τό ἀθῶο αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ του τοῦ βασάνιζε τήν ψυχή. Παρακαλοῦσε τόν Θεό νά τόν κάμει πουλί, γιατί νόμιζε μ᾽ αὐτόν τόν τρόπο πώς θά βρῆ τήν ἡσυχία του. Ὁ Θεός τόν ἄκουσε καί τόν ἔκαμε πουλί μέ ἀνθρώπινη φωνή καί τόν καταράστηκε νά γυρίξῃ τίς νύχτες στούς λόγγους, στά δάση καί στίς ρεμματιές, ὀλομόναχος καί νά λέῃ τά ξερά ἐκεῖνα λόγια πού εἶπε στόν αδερφό του, ὅταν τόν χτυποῦσε ἀλύπητα/:

Γιῶργο!Γιῶργο!Γιῶργο!
τῶβρες,τῶβρες τ' ἄλογο
Χά!Χά!χά!χά!χά!._
